

97. Alþjóðavinnumálalæpingið í Genf 2008

**Skýrsla félags- og tryggingamálaráðherra
Ástu Ragnheiðar Jóhannesdóttur
til Alþingis**

**Félags- og tryggingamálaráðuneytið
mars 2009**

Efnisyfirlit

1.	Inngangur	3
2.	97. Alþjóðavinnumálaþingið 2008	6
	2.1. Skipulag og þátttaka	6
	2.2. Kjörbréfanefnd	8
	2.3. Fjármál	9
	2.4. Framkvæmd alþjóðasamþykktta og tilmæla	10
	2.5. Bætt hæfni til að auka framleiðni, skapa störf og stuðla að umbótum	15
	2.6. Alþjóðavinnumálastofnunin og hnattvæðingin	16
	2.7. Atvinnusköpun í dreifbýli til að draga úr fátækt	19
	2.8. Kosning til stjórnarnefndar alþjóðavinnumálaskrifstofunnar	20

Fylgiskjöl:

I.	Yfirlýsing Alþjóðavinnumálastofnunarinnar (ILO) um félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu	21
II.	Skipan stjórnarnefndar alþjóðavinnumálaskrifstofunnar kjörtímabilið 2008–2011	32
III.	Skýrsla um starf nefndar um málefni Alþjóðavinnumálastofnunarinnar og framkvæmd á félagsmálasáttmála Evrópu árið 2008	36

Skýrsla

félags- og tryggingamálaráðherra, Ástu Ragnheiðar Jóhannesdóttur, til Alþingis um þing Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar (ILO) sem haldið var árið 2008.

(Lögð fyrir Alþingi á 136. löggjafarþingi 2008–2009.)

Heimurinn stendur frammi fyrir einhverri alvarlegustu efnahagskreppu síðan á fyrri hluta síðustu aldar. Hún hefur opinberað með afgerandi hætti þróunina í alþjóðlegu fjármálalífi síðustu árin og áratugina. Markvisst afnám hindrana gegn frjálsu flæði vöru og fjármagns hefur rutt brautina fyrir samtengingu fjármálastofnana og gert fyrirtækjum kleift að stunda starfsemi nánast í hvaða landi sem er á jarðarkringlunni. Hnattvæðing atvinnu- og efnahagslífs er staðreynd. Þetta er ný staða sem býður upp á óendanleg tækifæri til samvinnu og þróunar öllu mannkyni til framdráttar. Margvíslegar hættur eru víða. Samþjöppun auðs á hendur fárra, ofurlaun, græðgisvæðing og sjónhverfingar í fjármálum er það sem stingur í augun. Þegar þokunni léttir og glýjan hverfur úr augum blasir raunveruleikinn við, oft kaldur og nóturlegur. Á skömmum tíma hefur hagsæld án atvinnuleysis breyst í andhverfu sína. Fjölmörg fyrirtæki hafa orðið gjaldþrota og enn fleiri riða til falls. Milljónir manna ganga um atvinnulausir og fjölskyldur horfa fram á missi íbúða og húsa með tilheyrandi öryggisleysi og upplausn sem bitnar mest á þeim sem síst skyldi: börnunum. Ríkisstjórnir standa frammi fyrir ógnvekjandi viðfangsefnum sem ekki verða leyst nema með víðtækri samvinnu. Það er á slíkum tímum sem alþjóðasamstarf og alþjóðastofnanir hafa hvað mesta þýðingu. Sé rétt að málum staðið geta þær verið það tæki sem best dugar til að komast fram úr erfiðleikum. Það er undir ríkjum heimsins komið að bregðast við og taka frumkvæði á þeim vettvangi sem best hentar. Núverandi aðstæður hafa fært Íslendingum heim sannindin um það að engin smáþjóð getur staðið ein og berskjölduð frammi fyrir fellibyljum alþjóðlegra fjármagnsmarkaða eins og fyrrum utanríkisráðherra Íslands komst svo vel að orði nýlega í blaðagrein.

Undanfarin rúm 60 ár hefur það verið hlutverk félagsmálaráðuneytisins, nú félags- og tryggingamálaráðuneytisins, að annast samskiptin við Alþjóðavinnuumálastofnunina (ILO). Á undanförunum árum hafa verið gerðar markvissar breytingar á stefnu stofnunarinnar, verklagi, innra skipulagi og umgjörð Alþjóðavinnuumálaþingsins. Markmiðið hefur verið að búa stofnunina undir fyrirsjáanlegar breytingar sem leiddu af nýrri tækni sem hefur opnað áður óþekkta kosti í alþjóðasamstarfi, hvort sem það er milli stjórnvalda eða einkaaðila. Ný fjar-skiptatækni hefur í raun greitt götu hnattvæðingarinnar sem gerir starfsemi Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar ekki síður mikilvæga nú á tímum en fyrir 90 árum þegar hún hóf starfsemi sína á grundvelli friðarsamninganna sem undirritaður voru 28. júní 1918 í Versölum en þeir mörkuðu lok fyrri heimstyrjaldarinnar.

Verkefni Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar er nú sem fyrr að koma á félagslegu réttlæti. Í Versalásamningum er það efnislega orðað þannig að vísirinn að árekstrum sem leiða til styrjalda þjóða í milli leynist í því félagslega ranglæti sem milljónir manna búa við í hinum ýmsu löndum. Það er einmitt í þessu atriði sem hættan felst í hnattvæðingunni. Ef ekki er sýnd aðgæsla getur hún grafið undan velferð og félagslegu réttlæti í stað þess að bæta velferð og velmegun. Þess vegna er svo mikilvægt að þjóðir heims fylki sér um stefnu Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar um mannsæmandi vinnu. Sú stefna byggir á því að tiltekin grundvallar-réttindi á sviði félags- og vinnuumála séu virt hvar sem er í heiminum. Lykillinn felst í full-

gildingu og framkvæmd nokkurra þýðingarmestu samþykka stofnunarinnar sem fjalla um félagafrælsi, rétt stéttarféлага atvinnurekenda og launafólks að semja um kaup og kjör, afnám nauðungarvinnu, afnám vinnu barna, jafnrétti á vinnumarkaði og samráði ríkisins og samtaka aðila vinnumarkaðarins um félagslegar umbætur.

Áður hefur verið vakin athygli á merkri skýrslu Alþjóðavinnuálastofnunarinnar frá febrúar 2004 og ber heitið *Sanngjörn alþjóðavæðing – að skapa öllum tækifæri*. Skýrslan var samin af nefnd á vegum stofnunarinnar sem laut formennsku Tarju Hallonen, forseta Finnlands, og Benjamin William Mkapa, forseta Tansaníu. Í skýrslunni eru settar fram tillögur sem miða að því að mæta vaxandi gagnrýni á þá misskiptingu auðs og lífskjara sem alþjóðavæðing efnahagslífsins hefur skapað. Skýrslan markaði upphafið að mótun stefnu Alþjóðavinnuálastofnunarinnar gagnvart hnattvæðingunni.

Á 96. Alþjóðavinnuálaðingunni í júní 2007 var nýtt skref stigið með umfjöllun um skýrslu til þingsins um það hvernig Alþjóðavinnuálastofnunin geti betur liðsinnt aðildarríkjunum að ná markmiðum sínum í heimi hnattvæðingar. Í ljós kom að viðfangsefnið var margslungið og umfangsmikið. Það beið því 97. Alþjóðavinnuálaðingsins að leiða þetta mál til lykta. Það var gert með afgreiðslu yfirlýsingu, þeirri þriðju í sögu Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, um sanngjarna hnattvæðingu fyrir félagslegt réttlæti.

Gildi hennar felst ekki síst í því að ríkisstjórnir, fulltrúar atvinnurekenda og launafólks lýsa yfir að þörf sé fyrir nýja stefnu sem byggist á frjálsum og lýðræðislegum samfélögum þjóðanna sem virða félagslegt réttlæti, leggja áherslu á fulla og arðbæra atvinnu og félagslega samstöðu. Með yfirlýsinguinni er viðurkenndur ávinningurinn af hnattvæðingu en jafnframt er hvatt til aðgerða í því skyni að hrinda í framkvæmd áætlun ILO um mannsæmandi vinnu þannig að arðinum sé skipt með sanngjörnum hætti milli allra.

Í yfirlýsinguinni felst einnig að nýjum stöðum er skotið undir það hlutverk Alþjóðavinnuálastofnunarinnar að liðsinna aðildarríkjunum á virkan hátt til að beita sér fyrir umbótum og ná árangri og félagslegu réttlæti á grundvelli hinna fjögurra þátta í stefnu í ILO um mannsæmandi vinnu: Starfa fyrir vinnufúsar hendur, félagslegrar verndar, frelsis aðila vinnumarkaðarins til samningsgerðar og samstarfs þeirra við ríkisvaldið og virðingar fyrir grundvallargildum og réttindum í atvinnulífinu. Í henni er tekið fram að ákvæðin eru ekki valkvæð. Vanefnd á framkvæmd á einhverjum af þessum fjórum þáttum torveldi að öðrum sé hrint í framkvæmd. Um sé að ræða sjálfstæða þætti sem sameinaðir séu forsenda árangurs.

Ástæða er til að draga fram ákvæði í aðfararorðum yfirlýsingarinnar í ljósi þeirrar kreppu í efnahagsmálum sem blasir við fjölmörgum ríkjum. Þar segir meðal annars að Alþjóðavinnuálastofnuninni sé falið að fara yfir og fjalla um öll alþjóðleg stefnumið í efnahags- og fjármálum út frá grundvallarmarkmiðum um félagslegt réttlæti og er í því sambandi vísað til yfirlýsingarinnar um grundvallarréttindi frá árinu 1998. Mikilvægi þessa ákvæðis felst í því að efla verður samvinnu og samráð alþjóðastofnana sem fjalla um og móta stefnu í efnahags- og fjármálum við Alþjóðavinnuálastofnunina. Hlutverk hennar verður að leggja mat á það hvaða áhrif efnahags- og fjármálastefnan hefur á framkvæmd yfirlýsingar ILO frá árinu 1998 og stefnu stofnunarinnar varðandi grundvallarréttindi í atvinnulífinu og mannsæmandi vinnu. Þetta leggur aðildarríkjunum þá skyldu á herðar að sjá til þess að við stefnumótun í hlutaðeigandi alþjóðastofnunum, til dæmis Alþjóðaviðskiptastofnuninni og Alþjóðagjaldeyrissjóðnum, sé tekið tillit til þessarar grundvallartriða Alþjóðavinnuálastofnunarinnar í félags- og vinnuálmum.

Þess skal getið að ekki hvílir sama skylda á aðildarríkjunum að kynna yfirlýsinguna fyrir löggjafarsamkomu með sama hætti og samþykktir og tilmæli Alþjóðavinnuálaðingsins. Félags- og tryggingamálaráðherra barst erindi frá forstjóra alþjóðavinnuálastofnunarinnar í Genf, dags. 15. október 2008, þar sem vakin er athygli á þeim kosti að yfirlýsingin verði kynnt með tilkynningu ríkisstjórnarinnar til löggjafarsamkomunnar í viðkomandi landi. Á

samráðsfundi fulltrúa norrænu ríkisstjórnanna um málefni Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, sem haldinn var í Stokkhólmi 31. október 2008, var ákveðið að verða við þessum tilmælum forstjórans. Niðurstaðan að því er Ísland varðar er að kynningin sé með sama hætti og þegar kynntar eru samþykktir og tilmæli Alþjóðavinnuálagingsins, þ.e. með þessari skýrslu félags- og tryggingamálaráðherra til Alþingis.

Setning alþjóðlegra reglna um réttindi, skyldur og vinnuáðstæður í atvinnulífinu er mikilvægt viðfangsefni Alþjóðavinnuálagingsins. Annað verkefni er ekki síður mikilvægt, þ.e. að fylgjast með því hvernig aðildarríkin standa að framkvæmd þeirra reglna sem þingið samþykkir. Þetta verkefni er í höndum einnar af fastanefndum Alþjóðavinnuálagingsins, þ.e. nefndar um framkvæmd alþjóðasamþykktu og tilmæla. Nefndin tók til efnislegrar umfjöllunar grófar vanefndir 23 aðildarríkja á samþykktum ILO. Ástandið í Búrma er reglulega til umfjöllunar í nefndinni, einkum brot á samþykktum um nauðungarvinnu. Félagafrelsi á erfitt uppdráttar í Bangladess. Verkfallsmenn eru drepnir, mótmælendur sæta limlestingum og ofsóknum og starfsemi stéttarfélaganna eru settar skorður. Hliðstætt ástand er í Simbabve þar sem fólk býr við heft tjáningar- og ferðafrelsi. Framangreind ríki skipa nokkra sérstöðu vegna þess hve ástandið er slæmt.

Fjárhagsnefndin, sem er ein af fastanefndum þingsins, fjallaði um framkvæmd starfs- og fjárhagsáætlunar fyrir Alþjóðavinnuálastofnunina vegna áraanna 2008–2009 sem afgreidd var á 96. Alþjóðavinnuálagingu 2007. Ljóst er að á næstu árum þarf að ráðast í kostnaðarsamar endurbætur á höfuðstöðvum stofnunarinnar í Genf. Íslandi hlotnaðist aftur sá heiður að stýra nefndinni, en það féll í skaut Gylfa Kristinssonar, skrifstofustjóra í félags- og tryggingamálaráðuneytinu.

Starfsmenntun og þjálfun er með nokkra ára millibili tekið til umfjöllunar á Alþjóðavinnuálagingu. Þetta málefni var sett á dagskrá 97. þingsins. Ein af niðurstöðum þingsins var að leggja áherslu á mikilvægi þess að opna vinnumarkaðinn fyrir fólki sem hefur mesta þörf fyrir menntun og þjálfun, einkum því sem hefur takmarkaða starfsmenntun og hópum sem standa höllum fæti í þjóðfélaginu. Samhliða fjölgun starfa þarf að stuðla að því starfsmenn geti þróað hæfileika sína, gætt sé jafnréttissjónarmiða og að þeir fái frama sem leiði til fjölgunar á gæðastörfum.

Er 21. öldin gekk í garð settu þjóðir heimsins sér það markmið að taka höndum saman við bæta kjör þess hluta mannkyns sem býr við mesta fátækt. Rannsóknir sýna að örbirgðin er mest í strjálbýlinu. Aðgerðir til að fjölga mannsæmandi störfum á þessum svæðum er forsenda þess að unnt sé að ná fyrsta þúsaldarmarkmiðinu um að fækka þeim um helming sem draga fram lífið á minna en einum Bandaríkjadal á dag og þjást af matarskortu. Alþjóðavinnuálagingið tók þetta málefni til umfjöllunar og afgreiddi ítarlega þingsályktun sem er leiðbeinandi fyrir þau aðildarríki sem vilja taka á þessu viðfangsefni á markvissan hátt.

Hér með er lögð fyrir Alþingi skýrsla um 97. Alþjóðavinnuálagingið í Genf árið 2008 og birt með henni sem fylgiskjal I yfirlýsing Alþjóðavinnuálastofnunarinnar um félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu.

2. 97. ALÞJÓÐAVINNUMÁLAPINGIÐ 2008

2.1. SKIPULAG OG ÞÁTTTAKA

Þing Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, Alþjóðavinnuálagingið, var formlega sett miðvikudaginn 28. maí 2008 í Þjóðabandalagshöllinni í Genf. Þinginu lauk fimmtudaginn 12. júní 2008. Það var hið 97. í röðinni. Skipulag og framvinda þingsins var með líkum hætti og undanfarin ár. Allsherjarþingið og nokkrar þingnefndir komu saman til funda í Þjóðabandalagshöllinni í Genf í Sviss. Fundir þingnefndar um framkvæmd alþjóðasam-

þykktu og tilmæla fóru fram í byggingu alþjóðavinnu­málaskrifstofunnar sem er í næsta nágrenni.

Samtals tóku 4.212 þingfulltrúar þátt í Alþjóðavinnu­málaþinginu. Til samanburðar skal þess getið að árið 2007 mættu 4.003 fulltrúar til þings. Samkvæmt stofnskrá Alþjóðavinnu­málastofnunarinnar ber aðildarríki sem ákveður að taka þátt í þinginu að senda til þingsins sendinefnd sem skipuð er a.m.k. fjórum fulltrúum. Í henni eiga að vera annars vegar fulltrúi samtaka atvinnurekenda og hins vegar fulltrúi launafólks auk tveggja fulltrúa hlutaðeigandi ríkisstjórnar. Af 182 aðildarríkjum sendu 168 sendinefndir til þingsins. Meðal þátttakenda voru 170 ráðherrar og aðstoðarráðherrar, en 168 tóku þátt í 96. þinginu árið 2007. Aðildarríkjum stofnunarinnar er skipt í fjóra ríkjahópa eftir svæðum. Ríkjahóparnir skiptast á að tilnefna fulltrúa til að gegna embætti forseta Alþjóðavinnu­málaþingsins. Á 97. þinginu var komið að ríkjum Ameríku. Þau lögðu til að ráðherra vinnumála og félagslegrar þróunar í Panama, Edwin Salamín, yrði kjörinn þingforseti. Þetta var samþykkt einum rómi. Varaforsetar voru eftirtaldir: Ashraf W. Tabani úr röðum fulltrúa atvinnurekenda í Pakistan, Rabiataou Sérah Diallo fulltrúi launafólks í Gíneu og Tayeb Louh ráðherra vinnu- og félagsmála í Alsír.

Þess má geta að 27. maí 2008 varð Túvalú 182. aðildarríki Alþjóðavinnu­málastofnunarinnar. Nafnið vísar til átta eyja sem standa saman en þær mynda þetta ríki sem er staðsett í suðvesturhluta Kyrrahafsins. Íbúar eru tæplega 12 þúsund og búa á 27 ferkílómetra land­svæði. Þrjú sjálfstæði ríki í heiminum hafa minna landrymi en þessi eyþjóð í Kyrrahafinu. Túvalú varð aðildarríki Sameinuðu þjóðanna 5. september 2000.

Fyrirhugað var að félags- og tryggingamálaráðherra, Jóhanna Sigurðardóttir, yrði fulltrúi á þinginu en á síðustu stundu gat ekki orðið af því. Fulltrúar Íslands á Alþjóðavinnu­málaþinginu voru: Frá félags- og tryggingamálaráðuneyti: Gylfi Kristinsson skrifstofustjóri. Frá fastanefnd Íslands í Genf: Kristinn F. Árnason sendiherra, Ragnar G. Kristjánsson sendiráðunautur, Þorbjörn Jónsson sendiráðunautur, Hafrún Ösp Stefánsdóttir stjórnarráðsfulltrúi og Ingólfur Friðriksson sendiráðsritari. Fulltrúi atvinnurekenda: Hrafnhildur Stefánsdóttir, lögfræðingur Samtaka atvinnulífsins. Varamaður hennar var Jón H. Magnússon, lögfræðingur Samtaka atvinnulífsins. Fulltrúi launafólks: Magnús M. Norðdahl, lögfræðingur Alþýðusambands Íslands. Varamaður hans var Georg Páll Skúlason, formaður Félags bókagerðarmanna.

Á dagskrá þingsins voru eftirtalin málefni:

- I. Skýrslur forstjóra og stjórnarnefndar.
- II. Fjárhags- og framkvæmdaáætlun.
- III. Framkvæmd alþjóðasamþykktu og tilmæla.
- IV. Aðgerðir til stuðnings atvinnustarfsemi í dreifbýli í því skyni að draga úr fátækt.
- V. Starfsmenntun til að auka framleiðni og fjölgun starfa (almenn umræða).
- VI. Efling Alþjóðavinnu­málastofnunarinnar í því augnamiði að styðja aðildarríkin til að takast á við afleiðingar hnattvæðingar.
- VII. Kjörbréf.

Nokkuð umfangsmiklar breytingar voru gerðar á skipulagi 96. Alþjóðavinnu­málaþingsins árið 2007. Helstu breytingarnar fólust í því að almennar umræður á allsherjarþinginu hófust ekki fyrr en í þriðju þingvikunni þegar flestar þingnefndir höfðu lokið störfum. Þetta var gert til að tryggja betri viðveru á allsherjarþinginu við ræðuflutninginn. Í skýrslu um 96. Alþjóðavinnu­málaþingið kemur fram að þótt þessi breyting hafi að ýmsu leyti verið til bóta var hún ekki gallalaus. Ásóknin í að komast á mælendaskrá þessa síðustu viku setti dagskrá þingsins mjög úr skorðum. Önnur kafnir ráðherrar, sem höfðu pantað ræðutíma með góðum

fyrirvara, máttu sæta því að bíða tímunum saman eftir að fá orðið og jafnvel sætta sig við að aðrir sem ekki höfðu skráð sig voru teknir fram fyrir vegna þess að þeir voru að missa af flugi. Þetta skapaði allnokkra ringulreið þegar leið að lokum þingsins. Á móti kom að fleiri gátu fylgst með umræðum á allsherjarþinginu og meira svigrúm var fyrir gesti, til dæmis ráðherra, að hittast og eiga skoðanaskipti. Talsmaður vestrænna iðnríkja tók málið upp í stjórnarnefnd alþjóðavinnuumálastofunnar, sem kom saman í beinu framhaldi af þinginu, og lagði til ýmsar úrbætur. Þessar ábendingar voru teknar til greina. Framvinda 97. þingsins var að heita snurðulaus og þingið eftir því skilvirkt og árangursríkt.

Endurskipulagning Alþjóðavinnuumálaþingsins með það að markmiði að stytta þingið hefur kallað á óformleg fundahöld í aðdraganda þess. Nú er svo komið að tveimur til þremur dögum er varið til slíkra undirbúningsfunda fyrir þingið. Við það er miðað að talsmenn hópanna þriggja í sendinefndum aðildarríkjanna, sem eiga aðgang að þinginu, taki þátt í fundunum. Af þessari tilhögun leiðir nokkur sparnaður fyrir aðildarríki sem senda fjölmennar sendinefndir en kemur út á eitt fyrir smærri ríki sem senda lágmarksfjölda fulltrúa til þingsins. Haldnir voru fundir fulltrúa ríkisstjórna, atvinnurekenda og launafólks. Á þessum óformlegu fundum er leitað samkomulags um skipan trúnaðarstarfa á þinginu og kosnir fulltrúar hópanna gagnvart starfsfólki Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar. Á þeim er einnig gengið frá tilnefningum fulltrúa til setu í nefndum. Samþykkt var stofnun eftirtalinna þingnefnda: Fjárhagsnefndar, nefndar um framkvæmd alþjóðasamþykktu og tilmæla, nefndar um aðgerðir til stuðnings atvinnustarfsemi í dreifbýli í því skyni að draga úr fátækt, nefndar um eflingu Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar til að liðsinna aðildarríkjunum við að takast á við áhrif alþjóðavæðingar á félags- og vinnumál, kjörbréfanefndar og nefndar um starfsmenntun til að auka framleiðni og skapa störf.

Eitt af því sem gerði þingstörfin erfiðari sumarið 2007 var að forstjóri alþjóðavinnuumálastofunnar, Juvan Somavia, hafði boðið óvenjumörgum gestum að ávarpa þingið. Að þessu sinni var fyrri háttur tekinn upp að nýju og einungis tveimur gestum boðið til þingsins til að flytja háttíðarræður. Gestir forstjórans að þessu sinni voru Danilo Türk, forseti Slóveníu sem á þessum tíma var formennskuríki í Evrópusambandinu, og Pakalitha B. Mosili, forsætisráðherra Lesótó.

Danilo Türk er fyrsti leiðtogi ríkis sem gegnir formennsku í Evrópusambandinu til að ávarpa Alþjóðavinnuumálaþingið. Hann hóf ræðu sína á því að leggja áherslu á stuðning við áætlun ILO um mannsæmandi vinnu og hvatti til þess að henni verði hrundið í framkvæmd á heimsvísu. Áætlunin væri leiðbeinandi fyrir atvinnusköpun, fyrir framkvæmd á grundvallarreglum í atvinnulífinu, félagslegri vernd og viðræðum aðila vinnumarkaðarins. Forsetinn gerði að umtalsefni stefnu Evrópusambandsins sem kennd er við Lissabon um hagvöxt og atvinnusköpun sem samþykkt var árið 2000 og hefur verið tilefni til umfangsmikilla skoðanaskipta frá árinu 2005. Hann vakti athygli á gildi víðtæks samstarfs hlutaðeigandi aðila, þ.á m. ríkisstjórna og samtaka aðila vinnumarkaðarins. Það væri forsenda þess að árangur næðist af Lissabon-stefnunni. Hún taki meðal annars til þess að liðsinna ungu fólki að fá vinnu og þróa hæfileika sína og aðstoða eldra launafólk sem þarf að vera lengur í vinnu vegna breyttrar aldursamsetningar þjóða Evrópu, að laga sig að breyttum aðstæðum og nýjungum.

Forseti Slóveníu lauk ræðu sinni með því að benda á að á margan hátt hafi Alþjóðavinnuumálastofnunin rutt brautina fyrir alþjóðlegu samstarfi eins og það birtist í Sameinuðu þjóðunum og stofnunum þeirra. Í þeirri reynslu og þekkingu sem sé til staðar hjá stofnuninni felist mikilvægur auður á tímum hnattvæðingar. Hann hvatti til þess að reynslan verði nýtt til að upplýsa og vera leiðbeinandi í umræðum og við stefnumótun. Forsetinn sagði að ILO ætti sér merka sögu en hún ætti mikilvægt erindi við samtímann og þjónaði mikilvægu hlutverki í framtíðinni. Þar af leiðandi væri það mjög viðeigandi að alþjóðasamfélagið krefðist þess

að grundvallarreglum Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar verði fylgt og hert á framkvæmd gildandi lagareglna. Í þessu sambandi vísaði hann til þess að fullgildingum á hinum átta grundvallarsamþykktum stofnunarinnar hafði fjölgað um helming á síðastliðnum 10 árum; um féлага- og samningafrelsi, afnám barnavinnu, afnám nauðungarvinnu og mismunun í starfi. Það segði sína sögu um lagalegt og siðferðilegt gildi þeirra.

Ræða Pakalitha B. Mosisilli, forsætisráðherra Lesótó, dró dóm af áhrifum stórfelldrar hækkunar á eldsneytisverði á verð matvæla. Þetta málefni var ofarlega í huga leiðtoga og talsmanna frá fátækari löndum heimsins þar sem matvælaverð hefur mun meiri áhrif á lífsafkomu almennings sem ver hlutfallslega stærri hluta tekna til kaupa á brýnustu nauðsynjum en fólk gerir á Vesturlöndum. Við þessu yrði að bregðast með sjálfbærri þróun og meiri framleiðni í landbúnaði. Með hliðsjón af umræðum á Alþjóðavinnuálagstofninginu um fjölgun starfa í dreifbýli sem leið til að draga úr fátækt lagði forsætisráðherrann áherslu á að aðgerðir gegn fátækt í dreifbýli væri skjótvirkasta leiðin til að draga úr almennri fátækt á landsvísu. Virkt samstarf ríkisvalds og samtaka aðila vinnumarkaðarins um sanngjarna tekjudreifingu og meiri framleiðni leiddi til trausts og sjálfbærs hagvaxtar.

Forsætisráðherrann benti á að Lesótó væri á meðal fátækustu ríkja heimsins. Stjórnvöld hafi að markmiði að bæta lífsafkomu borgaranna á sem skjóttastan hátt. Hann hvatti til samvinnu um að þessu markmiði verði náð þrátt fyrir aðsteðjandi fjárhagsþrengingar, loftslagsbreytingar og margföldun olíuverðs sem hafi stórhækkað matvælaverð.

2.2. KJÖRBRÉFANEFND

Hlutverk kjörbréfanefndar er að ganga úr skugga um að aðildarríkin fylgi ákvæðum í stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um skipan sendinefnda sem sendar eru til Alþjóðavinnuálagstofningsins. Að lágmarki ber aðildarríki að senda til þingsins tvo fulltrúa ríkisstjórnar, einn fulltrúa atvinnurekenda og einn fulltrúa samtaka launafólks. Skylt er að hafa samráð við helstu samtök á vinnumarkaði við val á fulltrúum þeirra í sendinefndinni. Þrír fulltrúar eiga sæti í kjörbréfanefndinni og gegnir fulltrúi ríkisstjórna formennsku. Í nefndina voru kjörnir: Isaiah B. Kirigua, fulltrúi ríkisstjórnar Keníu, Lidija Horvatić, fulltrúi atvinnurekenda í Króatíu, og Ulf Edström, fulltrúi launafólks í Svíþjóð.

Eins og áður segir fer nefndin yfir skipan sendinefnda á þinginu. Sé látið undir höfuð leggjast að senda til dæmis fulltrúa frá samtökum atvinnurekenda eða launafólks til þingsins getur það leitt til þess að fulltrúar hlutaðeigandi ríkisstjórnar séu sviptir atkvæðisrétti. Nefndin er einnig ábyrg fyrir því að reikna út atkvæðavægi hinna þriggja hópa sem eiga sæti á þinginu. Í því sambandi er rétt að vekja athygli á atriði sem nefndin gerði að umtalsefni í skýrslu sinni til allsherjarþingsins. Það snertir þann nýlega sið að fastanefndir aðildarríkja stofnunarinnar leysi út nafnspjöld allra fulltrúa í hlutaðeigandi sendinefnd í því skyni að auðvelda þeim komuna til Genfar. Þetta skapi þann vanda að nefndin eigi erfitt með að ganga úr skugga um að fulltrúar hafi í raun komið til þingsins og séu þar virkir þátttakendur. Þetta geri henni til dæmis erfitt fyrir að reikna út atkvæðavægi með nauðsynlegri nákvæmni. Nefndin beinir því til þingfulltrúa að þeir skrái sig sjálfir við komu til þingsins og fái persónulega afhent nafnspjöld sem eru aðgangsmiði að rafrænu atkvæðagreiðslukerfi sem er á þingstaðnum. Lágmarksósk nefndarinnar er að fastanefndir skrái einungis og leysi til sín nafnspjöld fulltrúa ríkisstjórna.

Annars felst verkefni kjörbréfanefndar að skera úr kærur sem henni berast, annars vegar vegna aðferða sem viðhafðar eru við val á þingfulltrúum, einkum fulltrúum aðila vinnumarkaðarins, og hins vegar vegna þess að ríkisstjórnir greiða ekki ferða- og upphaldskostnað fyrir fulltrúa eins og skylt er samkvæmt stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar.

Nefndin tók til umfjöllunar kæru á hendur ríkisstjórn Afganistan fyrir að hafa ekki greitt ferða- og upphaldskostnað fulltrúa launafólks. Eftir bréfaskipti og fundahöld fékk málið farsælan endi. Fulltrúa ríkisstjórnarinnar tókst að sýna fram á að dráttur á afgreiðslu fjármálaráðuneytis hafi valdið því að fulltrúi afgansks launafólks fékk ekki í tíma nauðsynlegan farareyri. Annað mál af svipuðum toga hefur komið nokkrum sinnum til kasta nefndarinnar. Það er val á fulltrúa launafólks í sendinefnd Pálmamottulands. Þrátt fyrir ítrekaðar óskir hefur ríkisstjórn landsins ekki sinnt því að upplýsa hvernig staðið er að vali fulltrúans. Þetta mál er farið að reyna á þolinmæði nefndarinnar. Búast má við því að verði ekki breyting á verði sendinefndin svipt atkvæðisrétti á þinginu. Við þetta má bæta að kvartað var yfir vali á fulltrúa atvinnurekenda í sendinefndum Makedóníu, Gíneu, Írans, Sómalíu, Úkraínu og Venesúela. Einnig var gerð athugasemd við val á fulltrúa launafólks í sendinefndum Banglades, Búrma, Gabon, Kamerúns, Malí, Níkaragva, Paragvæ, Srí Lanka, Sómalíu og Venesúela.

2.3. FJÁRMÁL

Ein nefnd á Alþjóðavinnuálagningu hefur nokkra sérstöðu. Það er þingnefndin sem fjallar um fjárhags- og starfsáætlun. Hún er eina þingnefndin þar sem aðgangur er takmarkaður við fulltrúa ríkisstjórna. Á þessu er sú undantekning að á síðustu árum hefur einum talsmanni atvinnurekenda og einum talsmanni launafólks verið boðið að taka þátt og fylgjast með almennum umræðum í þingnefndinni. Fjárhagsnefndin fjallar um fjármál og starfsáætlun Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar. Starfs- og fjárhagsáætlun er til tveggja ára í senn. Af því leiðir að nefndin fjallar annað hvert ár um tillögu að starfs- og fjárhagsáætlun. Oftar en ekki eru umræður í nefndinni þau ár nokkuð hvassar. Venjulega skiptast fulltrúar í tvær fylkingar. Annars vegar eru fulltrúar þeirra ríkja sem standa að stærstum hluta straum af kostnaði vegna reksturs stofnunarinnar. Hins vegar fulltrúar þeirra ríkja sem eiga mikið undir því að Alþjóðavinnuálagstofnunin geti haldið upp öflugu þróunar- og ráðgjafarstarfi við uppbyggingu atvinnuvega og aðgerðum gegn fátækt.

Íslandi féll í skaut öðru sinni sá heiður að stýra fjárhagsnefndinni, en það gerði Gylfi Kristinsson, skrifstofustjóri í félags- og tryggingamálaráðuneytinu eins og á 96. þinginu 2007. Fulltrúi ríkisstjórnar Ungverjalands, Pétur Klekner, aðalráðgjafi forsætisráðherra, var kjörinn varaformaður.

Meðal reglubundinna verkefna nefndarinnar er að taka til umfjöllunar óskir frá aðildarríkjum um að halda atkvæðisrétti þrátt fyrir að þau skuldi Alþjóðavinnuálagstofnuninni árgjald. Óskir um þetta bárust frá ríkisstjórnnum Kómoréyja, Mið-Afríkulýðveldisins, Íraks og Sólómonseyja. Í öllum tilvikum féllst nefndin á að sendinefndir þessara ríkja héldu atkvæðisrétti á þinginu.

Nefndin fjallaði um framkvæmd starfs- og fjárhagsáætlunar fyrir tveggja ára tímabilið 2008–2009. Ekki kom fram gagnrýni á almenna framkvæmd áætlunarinnar. Eitt atriði öðrum fremur var nefndarmönnum tilefni til gagnrýni. Það snéri að viðhaldi húsakynna Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar í Genf. Það þótti ámælisvert að á undanförunum árum hafi ekki verið gert ráð fyrir reglubundnu viðhaldi á fasteigninni í fjárhagsáætluninni. Í þessu sambandi var bent á þá viðteknu reglu í Sviss að annað hvort leggja til hliðar eða verja árlega sem nemur einum hundraðshluta af fasteignamati til viðhalds. Þetta hefur ekki verið gert og er ástand húss stofnunarinnar orðið mjög slæmt og raunar svo slæmt að það nálgast að vera heilsuspillandi. Fyrir liggur áætlun um markvissar endurbætur næstu 10 árin samtals að fjárhæð 60 milljónir svissneskra franka. Leitað hefur verið leiða til að útvega þetta fjármagn. Fyrir nefndinni lá tillaga um að nota í þessu skyni sjóð sem myndast vegna gengishagnaðar og vaxtatekna vegna skilvísra skila aðildarríkjanna á árgjöldum til stofnunarinnar. Að öllu

jöfnu eru fjármunir úr sjóðnum endurgreiddir skilvísium aðildarríkjum og koma til lækkunar árgjalda. Markmiðið er að hvetja aðildarríkin til að greiða árgjald á gjalddaga. Skiptar skoðanir komu fram á tillögunni. Fulltrúar Bandaríkjanna og Kanada lögðust gegn tillögunni og vísuðu til þess að það skapi slæmt fordæmi að víkja frá reglum sem gilda um fjármál stofnunarinnar. Aðrir sem tjáðu sig um tillöguna lýstu yfir stuðningi með tveimur skilyrðum. Annars vegar að hér væri um undantekningu að ræða sem ekki verði endurtekin. Hins vegar að litið yrði svo á að hér sé um að ræða fyrirframgreiðslu þeirra þjóða sem hefðu átt að fá endurgreiðslu vegna skilvísra skila upp í væntanlegan kostnað vegna endurbóta á húsakynnum. Talsmaður Norðurlandanna í nefndinni tók undir þetta sjónarmið. Samstaða tókst um þessa niðurstöðu og var tillagan samþykkt með þeirri breytingu.

Þess skal getið að samkvæmt gildandi fjárhagsáætlun greiðir Ísland 0,037 hundradshluta af útgjöldum Alþjóðavinnuálastofnunarinnar sem jafngildir 144.560 svissneskum frönkum árið 2009.

2.4. FRAMKVÆMD ALÞJÓÐASAMÞYKKTA OG TILMÆLA

Í þingnefnd Alþjóðavinnuálagingsins sem ber heitið nefnd um framkvæmd alþjóðasamþykktar og tilmæla er fyrst og fremst fjallað um framkvæmd aðildarríkjanna á samþykktum Alþjóðavinnuálastofnunarinnar sem þau hafa fullgilt. Af fullgildingu samþykktar leiðir að hlutaðeigandi aðildarríki undirgengst skuldbindingu um að fara að ákvæðum samþykktarinnar. Eftirlitið með framkvæmd samþykktanna felst í rannsókn á reglubundnum skýrslum sem aðildarríkin senda alþjóðavinnuálastofnuninni í Genf. Skýrslurnar eru teknar saman í samráði við heildarsamtök aðila vinnumarkaðarins í hlutaðeigandi aðildarríki. Stjórnvöld skulu senda skýrslurnar til samtakanna og gefa þeim færi á að tjá sig um efni þeirra. Í skýrslunum skal þess getið hvaða samtök hafi fengið skýrslurnar sendar og einnig skal gera grein fyrir athugasemdum sem hafa borist. Fyrir þingið bar aðildarríkjunum að senda 2.477 skýrslur en samtals bárust 1.611. Nefnd sérfræðinga á vegum ILO fer yfir skýrslurnar og skilar niðurstöðum sínum sem teknar eru til umfjöllunar í framangreindri fastanefnd Alþjóðavinnuálagingsins. Í raun er það þannig að fulltrúar atvinnurekenda og fulltrúar launafólks á Alþjóðavinnuálagingu velja tiltekin mál úr niðurstöðum sérfræðinganna sem eru sett á dagskrá þingnefndarinnar. Þar gefst talsmanni hlutaðeigandi ríkisstjórnar færi á að skýra mál sitt og síðan er mælendaskrá opnuð fyrir þeim þingfulltrúum sem vilja tjá sig.

Nefnd um framkvæmd alþjóðasamþykktar og tillagna er fjölmennasta nefnd Alþjóðavinnuálagingsins. Á 97. Alþjóðavinnuálagingu sátu í nefndinni 227 fullgildir fulltrúar (122 fulltrúar ríkisstjórna, 33 fulltrúar atvinnurekenda og 72 fulltrúar launafólks). Að auki sátu fundina 14 varafulltrúar ríkisstjórna, 54 varafulltrúar atvinnurekenda og 217 varafulltrúar launafólks. Loks voru á fundunum 29 áheyrnarfulltrúar ýmissa alþjóðasamtaka. Fundir fóru fram í fundarsal stjórnarnefndarinnar í byggingu alþjóðavinnuálastofnunar og var hvert sæti skipað og þröngt um þingfulltrúa.

Nokkur undanfarin ár hefur Sérgio Paixao Pardo, fulltrúi ríkisstjórnar Brasilíu, verið formaður nefndarinnar. Í þetta skipti var Noemi Rial, fulltrúi ríkisstjórnar Argentínu, kosin formaður. Engin breyting varð á varaformönnum. Sem fyrr voru kosnir Edward E. Potter, fulltrúi atvinnurekenda í Bandaríkjunum, og Luc Cortebeeck, fulltrúi launafólks í Belgíu. Jinnu Nkhambule, fulltrúi ríkisstjórnar Svasílands, flutti allsherjarþinginu skýrslu nefndarinnar. Af Íslands hálfu tóku þátt í störfum nefndarinnar Gylfi Kristinsson og Hrafnhildur Stefánsdóttir.

Störf nefndarinnar hafa mótast á löngum tíma og fara fram með líkum hætti frá ári til árs. Þau hefjast með almennum umræðum um framkvæmd alþjóðasamþykktar og tilmæla.

Undir þessum dagskrárlíð er einnig fjallað um almennar skuldbindingar aðildarríkjanna sem leiða af stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar. Við þessar umræður er stuðst við 1. hluta skýrslu sérfræðinganevndar ILO um framkvæmd samþykktu og tilmæla. Einnig er skipst á skoðunum um starfshætti nefndarinnar. Þar á eftir tekur við dagsumræða um skýrslu sem helguð er úttekt á framkvæmd á einhverri tiltekinni samþykkt. Samkvæmt heimild í stofnskrá er unnt að óska eftir því að aðildarríkin taki saman skýrslur um framkvæmd á samþykkt óháð því hvort þau hafi fullgilt hana eða ekki. Þessi heimild er reglulega notuð og er markmiðið að vekja athygli aðildarríkjanna á hlutaðeigandi samþykkt og þar með hvetja þau til fullgildingar eða að leiða í ljós vandkvæði varðandi framkvæmd sem síðan getur leitt til endurskoðunar. Í þetta skipti fjallaði þessi sérstaka skýrsla um framkvæmd á samþykkt nr. 94, um vinnuákvæði í opinberum (verk)samningum. Þegar þessum þætti er lokið tekur við framangreind yfirferð yfir framkvæmd einstakra aðildarríkja á alþjóðasamþykktum. Viðfangsefni nefndarinnar er viðamikil þannig oft verða vinnudagarnir langir og standa stundum fram á nætur.

Framkvæmd einstakra ríka á alþjóðasamþykktum.

Í annarri þingvikunni er fjallað um málefni einstakra ríkja. Að þessu sinni komust fulltrúar atvinnurekenda og launafólks að samkomulagi um skrá yfir 23 mál sem tekin voru til umfjöllunar í nefndinni. Það kom fulltrúum ríkisstjórnar Svíþjóðar nokkuð óvart að sjá land sitt á þessari vafasömu skrá. Þeim létti þegar í ljós kom að það hafði verið sett á skrána sem fyrirmynd fyrir önnur ríki varðandi framkvæmd á samþykkt nr. 81, um vinnueftirlit. Þetta var liður í endurskipulagningu á störfum nefndarinnar og til að mæta þeirri gagnrýni að starf hennar væri of neikvætt og ástæða væri til þess að taka til umfjöllunar það sem vel er gert. Vegna þessa urðu nokkur eftirmál og er niðurstaðan sú að framvegis verður vel greint á milli þeirra sem eru til fyrirmyndar og svörtu sauðanna. Hér verður gerð grein fyrir nokkrum málum sem vöktu sérstaka athygli.

Búrma.

Um árabíl voru málefni stjórnvalda Suður-Afríku til reglulegrar meðferðar á Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar vegna kynþáttaaðskilnaðarstefnunnar. Um það málefni var fjallað í sérstökum þingnefndum og fundum sem haldnir voru í tengslum við þingið. Svo virðist sem herforingjastjórnin í Búrma hafi tekið þann sess sem stjórn hvíta minnihlutans í Suður-Afríku skipaði á árum áður. Þetta var áttunda árið í röð sem sérstökum fundi þingnefndar um framkvæmd alþjóðasamþykktu var varið í að ræða málefni Búrma. Í fyrri skýrslum um Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar hefur verið gerð grein fyrir málavöxtum en þeir snúa fyrst og fremst að brotum á nokkrum grundvallarsamþykktum Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar, til dæmis samþykktum um afnám nauðungarvinnu og um félaga- og samningafrelsi. Í landinu gilda lög sem veita sveitar- og borgarstjórnnum og raunar öðrum stjórnvöldum víðtækar heimildir til að kveða fólk til vinnu. Ákvæði þessarar löggjafar hafa um áratuga skeið verið misnotuð, einkum af herforingjastjórninni sem hefur setið á valdastólum í landinu.

Árlega er fjallað um ástandið í Búrma í skýrslu sérfræðinganevndar ILO til Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar. Nefndin um framkvæmd alþjóðasamþykktu og tilmæla og stjórnarnefnd Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar hafa ályktað um Búrma og einnig falið forstjóra stofnunarinnar að leita leiða til að létta því oki sem hvílir á landsmönnum. Stofnunin hefur sent sendinefndir til landsins, gert samkomulag við stjórnvöld um áætlun um umbætur og komið upp ráðgjafar- og þjónustuskrifstofu til að freista þess að búa íbúum aðstæður sem tryggi að þeir njóti lágmarksmannréttinda. Þrátt fyrir allar þessar aðgerðir hefur miðað hægt í umbótaátt. Umræður í nefnd Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar hefur fylgt svipuðu ferli frá ári til árs. Fulltrúar

ríkisstjórnar Búrma hafa mætt á fundi nefndarinnar og haldið uppi málflutningi sem hefur byggst á því að mikilvægar umbætur væru handan við hornið. Þetta hafa síðan reynst blekkingar og sjónarspil. Málflutningurinn fylgdi þessum þekktu línunum á 97. Alþjóðavinnuálagningu. Eini munurinn frá umræðum fyrr ára fólst í því að ræðumenn vottuðu búrmísku þjóðinni samúð sína vegna eyðileggingar og hörmunga sem fellibylurinn Nargis hafði valdið.

Í niðurstöðum nefndarinnar var vakin á því athygli að enn væri fjöldi fólks í fangelsum fyrir að nýta borgaraleg grundvallarréttindi. Í framhaldi af samkomulagi stjórnvalda við Alþjóðavinnuálastofnunina árið 2007, sem hafði verið framlengt til febrúarmánaðar 2009, höfðu orðið takmarkaðar framfarir á afmörkuðum sviðum, til dæmis að því er varðar afgreiðslu kæra um nauðungarvinnu. Hins vegar væri langt í land að ástandið sé viðunandi. Nefndin krafðist þess að herforingjastjórnin taki af skarið og lýsti því yfir með afgerandi hætti að hvers kyns nauðungarvinna sé bönnuð og að þeir sem gerist brotlegir í þessum efnunum verði saksóttir og dæmdir. Einnig var þess krafist að stjórnvöld framfylgi undanbragðalaust samþykktum Alþjóðavinnuálastofnunarinnar.

Bangladess.

Framkvæmd stjórnvalda í Bangladess á samþykkt nr. 87, um félagafrelsi, vakti athygli á þinginu. Í skýrslu sérfræðinganeftarinnar til þingsins er dregin upp mynd af ástandi þar sem félagafrelsi hlýtur að eiga erfitt uppdráttar. Nefnd eru til sögunnar dráp lögreglu á verkfallsmönnum, harkaleg framganga hersins gegn mótmælaaðgerðum launafólks, limlesting, frelsissvipting og morð á fjölda verkalyðsleiðtoga. Þessu til viðbótar er bann við stofnun og starfsemi stéttarféлага á svonefndum iðnaðarsvæðum. Haldið er þannig á málum að brotapolum er gert erfitt eða ókleift að sækja rétt sinn fyrir dómstólum.

Þingnefndin um framkvæmd alþjóðasamþykktar var þungorð í umsögn sinni um ástandið í landinu. Stjórnvöld í Bangladess voru harðlega gagnrýnd fyrir margvísleg brot á samþykktinni um félagafrelsi og þess krafist að ríkisstjórnin taki saman og sendi alþjóðavinnuálagningu skrifstofunni ítarlega skýrslu um þróunina hvað varðar fangelsun, starfsemi dómstólanna og valdbeitingu gagnvart þeim sem eru virkir í kjarabaráttu launafólks. Ríkisstjórnin er hvött til þess að beita sér þegar í stað fyrir lagabreytingum þannig að aðstæður í landinu séu í samræmi við samþykktina og tryggi að launafólk njóti þeirra réttinda sem í henni felast. Nefndin samþykkti enn fremur að geta þessa máls í sérstaka hluta skýrslu sinnar til allsherjarþings vinnuálagningarsins. Í þeim hluta er vakin athygli á þeim málum sem þykja gróf og sérstaklega alvarleg.

Simbabve.

Þótt ríkisstjórn Bangladess hafi verið harðlega gagnrýnd var tónninn enn skarpari í garð ríkisstjórnar Simbabve. Hún hefur á undanförunum árum verið sökuð um kerfisbundin brot á grundvallarmannréttindum og fyrir að fótum troða réttinn til að stofna félög til að berjast fyrir sameiginlegum hagsmunum. Öryggi fulltrúa samtaka launafólks hefur verið ógnað, þeir hafa mátt sæta hótunum og ýmiss konar valdbeitingu. Einnig hafa verið lagðar hömlur á rétt þeirra til tjáningar- og ferðafrelsis.

Í niðurstöðum þingneftarinnar um framkvæmd alþjóðasamþykktar var talin upp fjöldi kæra um alvarleg og ógnvekjandi brot gegn félagsmönnum í samtökum launafólks. Fulltrúar ríkisstjórnar Simbabve lögðu ekki í að taka þátt í umræðunum í nefndinni. Þeir sátu hins vegar á áheyrendapalli og fylgdust þaðan með umræðum. Slík framkoma ríkisstjórnar er dæmalaus í langri sögu Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Nefndin krafðist þess að ríkisstjórnin taki á móti sérstakri rannsóknarnefnd á vegum stofnunarinnar. Hún lagði enn fremur

ur til að aðildarríkin taki til athugunar að beita ákvæðum 26. gr. stofnskrár ILO sem heimilar aðildarríki að kæra framkvæmd annars ríkis fyrir alvarleg brot á alþjóðasamþykkt sem bæði hafa fullgilt. Loks samþykkti nefndin að geta þessa máls í sérstaka hluta skýrslu sinnar til allsherjarpings Alþjóðavinnuálagingsins.

Kólumbía og Venesúela.

Hér að framan var lýst hvernig þau mál eru valin sem tekin eru á dagskrá þingnefndarinnar um framkvæmd alþjóðasamþykkt og tilmæla. Þetta er gert með samningum milli fulltrúa atvinnurekenda og fulltrúa launafólks. Þótt oft sé tekist á á bak við tjöldin um þetta málefni hefur undantekningarlaust náðst samkomulag og sátt um niðurstöðuna. Undantekning frá þessari reglu dró því að sér athygli þingheims. Þessu olli djúpstæður ágreiningur um málefni Kólumbíu og Venesúela. Fulltrúar atvinnurekenda lögðu mikla áherslu á að málefni Venesúela yrðu tekin á dagskrá þingnefndarinnar. Í skýrslu sérfræðinganeftdarinnar til þingsins kemur fram stjórnvöld hafa ekki tryggt að Verslunar- og framleiðsluráð Venesúela njóti félagafrelsis í landinu. Þannig hefur forseti ráðsins verið fangelsaður og síðan neyðst til að flýja land. Einnig hafa höfuðstöðvar ráðsins verið eyðilagðar. Stjórnvöld hafa ekki haft samráð við samtökin um lög og reglugerðir. Mannréttindi hafa verið brotin og persónulegar eignir iðnrekenda hafa verið gerðar upptækar. Talsmaður atvinnurekenda var mjög þungorður í garð fulltrúa launafólks vegna málsins og benti á að öll 23 málin á dagskrá nefndarinnar væru þar samkvæmt ósk fulltrúa launafólks. Þetta væri eina málið sem fulltrúar atvinnurekenda hafi óskað sérstaklega eftir að væri sett á dagskrána en því hafi verið hafnað. Þetta lýsi tvöfeldni og ekki viðeigandi að setja sem skilyrði að málefni annars ríkis yrði jafnframt sett á dagskrána. Val á málum yrði að byggjast á málefnalegum rökum. Hér vísaði fulltrúi atvinnurekenda til kröfu fulltrúa launafólks um að málefni Kólumbíu yrðu tekin á dagskrá nefndarinnar. Því voru fulltrúar atvinnurekenda algjörlega andvígir.

Í fyrri skýrslum um Alþjóðavinnuálagið hefur verið gerð grein fyrir málefnum Kólumbíu. Þar kemur meðal annars fram að meira en 2.000 virkir félagsmenn í samtökum launafólks hafi verið myrtir frá árinu 1986. Við bætist að misþyrmingar, morðhótanir, uppsagnir og hliðstæð brot eru daglegt brauð í landinu. Á 95. Alþjóðavinnuálagi árið 2006 urðu ákveðin tímamót þegar fulltrúar ríkisstjórnar Kólumbíu og aðila vinnumarkaðarins undirrituðu samkomulag um aðgerðir til að stemma stigu við óöldinni sem þar hefur ríkt. Þannig skuldbundu stjórnvöld sig til þess að grípa þegar í stað til ráðstafana gegn ofbeldisöflunum í landinu.

Fulltrúar launafólks hafa verið óánægðir með það hvernig stjórnvöld höfðu staðið við samkomulagið og viljað að málefni Kólumbíu væru tekin til umfjöllunar í þingnefndinni um framkvæmd alþjóðasamþykkt og tilmæla. Fulltrúar atvinnurekenda hafa eindregið lagst gegn því. Í máli fulltrúa launafólks kom fram að fulltrúar atvinnurekenda hafi á Alþjóðavinnuálagi árið 2007 gefið fyrirheit um það að unnt yrði að taka málefni Kólumbíu á dagskrá nefndarinnar í næstu framtíð ef stjórnvöld landsins létu viðgangast morð án þess að hinum seku væri stefnt fyrir dóm. Með tilliti til þeirrar fjandsamlegu afstöðu sem ríkir til stéttarféлага í landinu væri ekki hægt að sætta sig við annað en að málefni þess væri sett á dagskrá þingnefndarinnar. Annað myndi stofna starfsemi stéttarféлага í landinu í hættu.

Fundarstjóra og starfsmönnum alþjóðavinnuálagstofunnar var mikill vandi á höndum að brúa þennan djúpstæða ágreining. Þetta tókst með því að lagt var til að málefni Kólumbíu væri rætt á sérstökum fundi og án tengsla við margnefnda málaskrá. Fulltrúi launafólks lagði þunga áherslu á að samþykki við þessari málamiðlun væri algjör undantekning sem skapaði ekki fordæmi og hefði að markmiði að finna lausn sem báðir aðilar væru fullsæmdir af.

Ísland.

Íslands er getið á tveimur stöðum í skýrslu sérfræðinganevndarinnar til Alþjóðavinnu-
málaþingsins.

Fyrri tilvikið lýtur að framkvæmd Íslands á alþjóðasamþykkt nr. 98, um samningafrelsi. Sérfræðinganevndin kveðst taka eftir upplýsingum í skýrslu Íslands um framkvæmd samþykktarinnar um tvo kjarasamninga sem hafi að markmiði að bæta stöðu erlendra launamanna og fatlaðs fólks á vinnumarkaði.

Nefndin gerir síðan að umtalsefni athugasemdir sem hún hafi gert við lögskipaða gerðardóma til að leysa kjaradeilur sjómanna og útgerðarmanna og leggur áherslu á það álit sitt að þetta sé ósamrýmanlegt grundvallarreglunni um að kjarasamningar séu gerðir af frjálsum og fúsum vilja. Nefndin minnir á að hún hafi beint því til ríkisstjórnarinnar að forðast að grípa inn í kjarasamninga með lagasetningu og þannig þvinga fram lausn sem eigi að vera niðurstaða samninga sem gerðir séu af frjálsum og fúsum vilja. Enn fremur kveðst hún veita athygli þeim ásetningi ríkisstjórnarinnar að hafa samráð við aðila vinnumarkaðarins um nauðsyn þess að endurskoða gildandi reglur og verklag á þessu sviði.

Fram kemur að nefndin hafi veitt athygli upplýsingum í skýrslu Íslands um starfsemi ríkissáttasemjara og um gerð kjarasamninga á árunum 2003–2004.

Niðurstaða nefndarinnar að því er varðar framkvæmd alþjóðasamþykktar nr. 98 er að óska eftir því að ríkisstjórnin haldi henni upplýstri um framvindu kjarasamninga á árunum 2007–2008 þar með taldar samningaviðræður sjómanna og útgerðarmanna. Einnig óskar hún eftir upplýsingum um árangur af aðgerðum sem gripið er til í samráði við aðila vinnumarkaðarins til að endurbæta gildandi skipan á samningum aðila vinnumarkaðarins um kaup og kjör.

Hin athugasemdin í skýrslu sérfræðinganevndarinnar sem snertir Ísland lýtur að framkvæmd alþjóðasamþykktar nr. 144, um samstarf um framkvæmd alþjóðlegra reglna á sviði vinnumála. Athugasemdin á rót að rekja til kvörtunar sem Alþýðusamband Íslands sendi Alþjóðavinnuálastofnuninni með bréfi, dags. 24. ágúst 2006. Þar kemur fram það álit Alþýðusambands Íslands að kynningu á samþykkt Alþjóðavinnuálastofningsins fyrir Alþingi þurfi að fylgja tillaga um það hvort fullgilda beri hlutaðeigandi samþykkt eða ekki. Niðurstaða sérfræðinganevndar Alþjóðavinnuálastofnunarinnar um framkvæmd alþjóðasamþykktar og tilmæla barst félagsmálaráðuneytinu í lok febrúar 2007. Með henni er það áréttað að afstaða hlutaðeigandi stjórnvalda til framkvæmdar á umræddum gerðum Alþjóðavinnuálastofningsins þurfi að koma fram við kynningu fyrir löggjafarsamkomu, þ.e. að því er varðar Ísland fyrir Alþingi. Það er hins vegar tekið fram í niðurstöðum sérfræðinganevndarinnar að þetta skuli gert að undangengnu samráði stjórnvalda við samtök atvinnurekenda og launafólks en að það sé á forræði ríkisstjórnarinnar að leggja til að alþjóðasamþykkt verði fullgilt, að hún verði ekki fullgilt eða að ákvörðun um fullgildinguna verði frestað.

Í skýrslu sinni til 97. Alþjóðavinnuálastofningsins vísar sérfræðinganevndin til framangreinds frá árinu 2006 og kveðst taka eftir ákvörðun ríkisstjórnarinnar um að kynning á gerðum Alþjóðavinnuálastofningsins fyrir Alþingi fari fram að undangengnu virku samráði um tillögu um framkvæmd.

Nefndin gerir að umtalsefni það sem fram kemur í skýrslu Íslands um samráð við aðila vinnumarkaðarins um fullgildinguna alþjóðasamþykktar nr. 81, 129 og 158. Hún kveðst taka eftir óskum til alþjóðavinnuálastofnunarinnar um skýringu á tilteknum ákvæðum samþykktar nr. 81. Einnig að félagsmálaráðuneytið hafi beint því til Rannsóknaseturs í vinnurétti og jafnréttismálum við Háskólann í Bifröst að semja tillögu að leiðbeiningarreglum varðandi uppsagnir starfsmanna í anda samþykktar nr. 158. Loks kemur fram að hún veitir athygli þeim upplýsingum sem hafi verið gefnar og mælir með þeirri leið sem ríkisstjórnin

og aðilar vinnumarkaðarins fara í því skyni að eiga virkt þríhliða samstarf um aðgerðir sem taka meg í því skyni að hrinda í framkvæmd eða fullgilda, eftir því sem við á, samþykktir og tilmæli.

2.5. BÆTT HÆFNI TIL AÐ AUKA FRAMLEIÐNI, SKAPA STÖRF OG STUÐLA AÐ UMBÓTUM

Starfsmenntun og þjálfun eru viðfangsefni sem reglulega eru sett á dagskrá Alþjóðavinnuáráðsins. Framvinda efnahagsmála og atvinnulífs fela í sér að hæfni og sérhæfing úreldest en á sama tíma kallar ný tækni sem leiðir af sér breytta atvinnuhætti á nýja sérhæfingu. Það skiptir því miklu að fylgst sé með þróuninni og afleiðingum hennar sé mætt með viðeigandi hætti. Starfsmenntun og þjálfun hefur í þessu sambandi leikið lykilhlutverk. Árið 2004 afgreiddi 92. Alþjóðavinnuáráðingið ítarleg tilmæli nr. 195, um þróun mannauðs: Menntun, þjálfun og símenntun. Í þeim felast leiðbeiningar fyrir aðildarríkin um mörkun stefnu á þessu sviði.

Markmiðið með umfjöllun 97. Alþjóðavinnuáráðsins var að skiptast á skoðunum um gildi starfsmenntunar og þjálfunar til að skapa störf sem standa undir mannsæmandi kjörum með aukinni framleiðni.

Þingið samþykkti stofnun nefndar til að fjalla um þetta málefni. Formaður hennar var kosinn Craig Armitage, fulltrúi ríkisstjórnar Nýja-Sjálands. Varaformenn voru Chiel Renique, fulltrúi atvinnurekenda í Hollandi, og Halimah Jacob, fulltrúi launafólks í Singapúr. Fulltrúi ríkisstjórnar Jamaíku, N. Ying, flutti allsherjarþinginu skýrslu nefndarinnar. Að jafnaði tóku um 180 manns þátt í starfi hennar (78 fulltrúar ríkisstjórna, 50 fulltrúar atvinnurekenda og 52 fulltrúar launafólks).

Starf nefndarinnar hófst með almennum umræðum um málefnið. Í máli margra ræðumanna kom fram að nokkur mjög brýn viðfangsefni blasi við stjórnvöldum vinnuáráðs. Flestir nefndu loftslagsbreytingar, breytta aldursamsetningu og hærri meðalaldur vinnuafslsins. Þessi atriði krefjast endurnýjunar á stefnu, reglum og samskiptaháttum í atvinnulífinu. Bent var á nauðsyn þess að mæta kröfum um nýja færni, virkja þá sem eru óvirkir í atvinnulífinu og auka aðlögunarhæfni.

Forgangsverkefni er að gera úttekt á þörfinni fyrir tiltekna sérhæfingu. Forsenda þess að vinnumarkaðurinn virki sem skyldi er að sjá til þess að fyrir hendi sé starfsfólk sem hafi þjálfun og færni sem atvinnulífið hefur þörf fyrir. Þetta gildir ekki síst um svonefnd „græn störf“, störf í þróunar- og hátæknigreinum og í þeim hluta þjónustugreinarinnar sem er í vexti. Leggja ber áherslu á úttekt sem geri kleift að spá fyrir um staðbundna þörf, svæðisbundna á landsvísu sem og alþjóðavísu og koma í veg fyrir að skortur á sérhæfðu starfsfólki hamli framsókn atvinnulífsins til skemmri og lengri tíma litið. Hér gegni ekki aðeins opinberar og einkareknar vinnumiðlanir mikilvægu hlutverki heldur einnig samtök aðila vinnumarkaðarinnar, einkum atvinnurekendur.

Annað mikilvægt verkefni felst í því að opna vinnumarkaðinn fyrir fólki sem hefur mesta þörf fyrir menntun og þjálfun, einkum því sem hefur takmarkaða starfsmenntun og hópum sem standa höllum fæti í þjóðfélaginu. Samhliða fjölgun starfa þarf að stuðla að því að starfsmenn geti þróað hæfileika sína, gætt sé jafnréttissjónarmiða og að þeir fái frama sem leiði til fjölgunar gæðastörfum.

Þriðja atriðið sem margir ræðumanna gerðu að umtalsefni er þörfin fyrir aðlögun að breyttum aðstæðum. Gefa þarf einstaklingum reglulega kost á að endurnýja menntun og þjálfun, þar með talin starfsmenntun, þannig að þeir geti mætt kröfum um aðlögun vegna hraðra breytinga á tækni og starfsháttum. Í þessu sambandi var nefnt að sveigjanleiki með

félagslegu öryggi væri forsenda breytinga á vinnumarkaðnum ásamt áreiðanlegu ráðningar-fyrirkomulagi, aðgangi að menntun og þróun sem vari út starfsævina.

Nefndin afgreiddi niðurstöður í 71 tölulíð. Í þeim er að finna mjög gagnlegar leiðbein-ingar fyrir stjórnvöld vinnumála og aðila vinnumarkaðarins um stefnumótun í starfsmennt-unar- og þjálfunarmálum. Helstu fyrirsagnir varpa nokkru ljósi á efnið: Gildi starfshæfni fyrir mannsæmandi vinnu, framleiðni, fjölgun starfa og þróun; starfsþjálfun á vinnustað, framleiðsluferli sem tekur til fleiri landa og sköpun starfa; starfsþjálfun sem tæki til að takast á við breytingar; greining á þörf fyrir tiltekna starfshæfni; að tengja saman menntun og þjálfun við þátttöku í atvinnulífinu og símenntun; og starfsþjálfun hópa sem standa höll-um fæti.

2.6. ALÞJÓÐAVINNUMÁLASTOFNUNIN OG HNATTVÆÐINGIN

Í fyrri skýrslum félagsmálaráðherra til Alþingis hefur verið gerð grein fyrir umræðum á vettvangi Alþjóðavinnumálastofnunarinnar um hnattvæðinguna og áhrif hennar á félags- og vinnumál. Eitt af því sem hefur vakið athygli er skýrsla stofnunarinnar frá febrúar 2004 sem ber heitið Sanngjörn alþjóðavæðing – að skapa öllum tækifæri. Hún var samin af nefnd á vegum stofnunarinnar sem laut formennsku Tarju Hallonen, forseta Finnlands, og Benjamin William Mkapa, forseta Tansaníu. Í skýrslunni eru settar fram tillögur sem miða að því að mæta vaxandi gagnrýni á þá misskiptingu auðs og lífskjara sem hnattvæðing efnahagslífsins hefur skapað. Markmiðið er að beina hnattvæðingunni í þann farveg að afraksturinn verði ekki eingöngu fjárhagslegur ávinningur alþjóðafyrirtækja heldur leiði hún jafnframt af sér félagslegar umbætur sem byggja á sameiginlegu gildismati, virðingu fyrir mannréttindum og persónulegri reisu sérhvers einstaklings, menningararfi og sjálfræði.

Frá árinu 2004 hefur verið unnið að því af alþjóðavinnumálaskrifstofunni í Genf að útfæra nánar tillögur skýrslunnar, fyrst og fremst að því er varðar framtíðarhlutverk Alþjóðavinnu-málastofnunarinnar í heimi sem hefur að flestu leysi tekið stakkaskiptum vegna hnattvæð-ingar atvinnu- og efnahagslífs. Árangur þessarar vinnu varð áþreifanlegur með skýrslu til 96. Alþjóðavinnumálaþingsins árið 2007 til undirbúnings umræðum um eflingu Alþjóðavinnu-málastofnunarinnar í því augnamiði að geta betur liðsinnt aðildarríkjunum að ná markmið-um sínum í heimi hnattvæðingar (e. strengthening the ILO's capacity to assist its Members' efforts to reach its objectives in the context of globalization).

Niðurstaða 96. Alþjóðavinnumálaþingsins 2007 var sú að á þinginu 2008 skyldi stefnt að afgreiðslu skuldbindandi yfirlýsingu. Í henni yrðu eftirfarandi kjarnaatriði: Í fyrsta lagi skuli komið á reglulegu eftirliti alþjóðavinnumálaskrifstofunnar um stefnu ILO um mannsæmandi vinnu. Sú stefna byggir á fjórum meginþáttum, þ.e. grundvallarrétti launafólks í atvinnu-lífinu, félagslegu öryggi, hæfni starfsfólks og fyrirtækja og samráði fulltrúa ríkis, samtaka atvinnurekenda og launafólks um framvinduna í atvinnu-, efnahags- og félagsmálum. Rætt er um að aðildarríkin taki saman og gefi Alþjóðavinnumálastofnuninni árlega skýrslu um hvern þátt þannig að hver skýrsluhringur taki fjögur ár. Einnig er lagt til að stofnuð verði fastanefnd á Alþjóðavinnumálaþinginu sem fari yfir samantekt á efni skýrslna aðildarrík-anna og setji fram tillögur um úrbætur. Með þessu er talið að alþjóðavinnumálaskrifstofan fái gleggri yfirsýn yfir framvindu í atvinnu- og efnahagsmálum í heiminum og geti betur sniðið starfsemi sína að þörfum aðildarríkjanna. Góð samstaða tókst um þessar niðurstöður nefndarinnar. Veturinn 2007–2008 voru haldnir nokkrir undirbúningsfundir um þetta mál-efni í höfuðstöðvum ILO í Genf. Þess má geta að formaður nefndarinnar mætti á norrænan samráðsfund um málefni Alþjóðavinnumálastofnunarinnar sem haldinn var á Íslandi í maí 2008. Þannig var óvenjumikil vinna lögð í undirbúning fyrir umræður á 97. Alþjóðavinnu-

málaþinginu sumarið 2008. Óhætt er að segja að árangurinn hafi verið í samræmi við það eins og nánar verður vikið að.

Þráðurinn var tekin upp á 97. Alþjóðavinnumálaþinginu með skipun nefndar. Formaður hennar var endurkosinn Jean-Jacques Elmiger, fulltrúi ríkisstjórnar Sviss. Varaformenn voru kosnir Emmanuel M. Julien, fulltrúi atvinnurekenda í Frakklandi, og Ebrahim Patel, fulltrúi launafólks í Suður-Afríku. Talsmaður þingnefndarinnar gagnvart allsherjarþinginu var kosinn Sergio Paixao Pardo, fulltrúi ríkisstjórnar Brasilíu. Magnús M. Norðdahl var fulltrúi íslensks launafólks í nefndinni. Hann var endurkjörinn í fjögurra manna hóp til að vera talsmanni launafólks í þingnefndinni til ráðuneytis og aðstoðar. Hann sat jafnframt í sérstakri þríhliða samninganefnd sem starfaði milli nefndafunda. Mikill áhugi var meðal þingfulltrúa á starfi nefndarinnar og sat 191 fundi hennar (95 fulltrúar ríkisstjórnar, 33 fulltrúar atvinnurekenda og 63 fulltrúar launafólks).

Nefndarstörfin gengu mjög greiðlega fyrir sig og skipti þar mestu góður undirbúningur eins og áður er getið. Á lokaspretti nefndarstarfsins var helst tekist á um formið á niðurstöðum nefndarinnar. Þar stóð valið milli tilmæla eða yfirlýsingar. Víðtæk samstaða tókst um að niðurstöðurnar yrðu á formi yfirlýsingar sem fékk heitið Félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu. Þetta er þriðja yfirlýsingin í sögu Alþjóðavinnumálastofnunarinnar. Fyrsta yfirlýsingin var afgreidd á 26. Alþjóðavinnumálaþinginu árið 1944 og er kennd við borgina Fíladelfíu í Bandaríkjunum en þar var þingið haldið vegna seinni heimsstyrjaldarinnar. Þar segir meðal annars að stofnunin byggi starfsemi sína á þeim grundvallarsjónarmiðum að vinna sé ekki verslunarvara, málfrelsi og félagafrelsi séu frumskilyrði framfara og að fátækt stofni hagsæld í voða. Enn fremur að baráttu gegn skorti þurfi að heyja innan sérhvers þjóðfélags með óbilandi þrótti og samræmdri alþjóðasamvinnu þar sem fulltrúar atvinnurekenda og launafólks eru jafnrétt háir fulltrúum ríkisstjórna.

Öðrum mikilvægum áfanga í umbótum á Alþjóðavinnumálastofnuninni var náð árið 1998 með yfirlýsingu um grundvallarréttindi í atvinnulífínu. Með afgreiðslu yfirlýsingarinnar var verki skilað sem leiðtogafundur um félagslega þróun sem haldinn var í Kaupmannahöfn árið 1995 fól stofnuninni. Ein af niðurstöðum fundarins var sú að fela Alþjóðavinnumálastofnuninni að taka til umfjöllunar með hvaða hætti væri unnt að tryggja að virt væru tiltekin grundvallarréttindi í atvinnulífínu samfara alþjóðavæðingu efnahagslífsins. Í yfirlýsingunni um grundvallarréttindi er tekið fram að af aðild að Alþjóðavinnumálastofnuninni leiði skuldbinding um að virða réttinn til að gera kjarasamninga, um afnám hvers konar nauðungarvinnu, um skyldu til virkra aðgerða til að afnema vinnu barna og um aðgerðir til að koma á jöfnum rétti karla og kvenna á vinnumarkaði.

Með þessari þriðju yfirlýsingu Alþjóðavinnumálastofnunarinnar sem afgreidd var á 97. vinnumálaþinginu er stigið enn eitt skref fram á við. Gildi hennar felst fyrst og fremst í því að ríkisstjórnir, fulltrúar atvinnurekenda og launafólks lýsa yfir þörf fyrir nýja stefnu sem byggist á frjálsum og lýðræðislegum samfélögum þjóðanna sem virða félagslegt réttlæti, leggja áherslu á fulla og arðbæra atvinnu og félagslega samstöðu. Með yfirlýsingunni er viðurkenndur ávinningurinn af hnattvæðingu en jafnframt er hvatt til aðgerða í því skyni að hrinda í framkvæmd áætlun ILO um mannsæmandi vinnuskilyrði þannig að arðinum sé skipt með sanngjörnum hætti milli allra.

Í yfirlýsingunni felst einnig að nýjum stöðum er skotið undir það hlutverk Alþjóðavinnumálastofnunarinnar að liðsinna aðildarríkjunum á virkan hátt til að beita sér fyrir umbótum og ná árangri og félagslegu réttlæti á grundvelli hinna fjögurra þátta í stefnu í ILO um mannsæmandi vinnuskilyrði: Starfa fyrir vinnufúsar hendur, félagslegrar verndar, frelsis aðila vinnumarkaðarins til samningsgerðar og samstarfs þeirra við ríkisvaldið og virðingar fyrir grundvallargildum og réttindum í atvinnulífínu. Í henni er tekið fram að ákvæðin eru ekki

valkvæð. Vanefnd á framkvæmd á einhverju af þessum fjórum þáttum torveldar að öðrum sé hrint í framkvæmd. Um sé að ræða sjálfstæða þætti sem sameinaðir séu forsenda árangurs.

Ástæða er til að draga fram ákvæði í aðfararorðum yfirlýsingarinnar í ljósi þeirrar kreppu í efnahagsmálum sem blasir við fjölmörgum ríkjum. Þar segir meðal annars að Alþjóðavinnuálastofnuninni sé falið að skoða og fjalla um öll alþjóðleg stefnumið í efnahags- og fjármálum út frá grundvallarmarkmiðum um félagslegt réttlæti og er í því sambandi vísað til yfirlýsingarinnar um grundvallarréttindi frá árinu 1998. Mikilvægi þessa ákvæðis felst í því að efla verður samvinnu og samráð alþjóðastofnana sem fjalla um og móta stefnu í efnahags- og fjármálum við Alþjóðavinnuálastofnunina. Hlutverk hennar verður að leggja mat á það hvaða áhrif efnahags- og fjármálastefnan hefur á framkvæmd yfirlýsingar ILO frá árinu 1998 og stefnu stofnunarinnar varðandi grundvallarréttindi í atvinnulífínu og mannsæmandi vinnuskilyrði. Þetta leggur aðildarríkjunum þá skyldu á herðar að sjá til þess að við stefnumótun í hlutaðeigandi alþjóðastofnunum, til dæmis Alþjóðaviðskiptastofnuninni og Alþjóðagjaldeyrissjóðnum, sé tekið tillit til þessara grundvallaratriða Alþjóðavinnuálastofnunarinnar í félags- og vinnuálmum.

Yfirlýsingin um félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu skiptist í þrjá hluta.

Fyrsti hlutinn hefur að geyma ákvæði um gildissvið og þar eru talin upp þau grundvallaratriði sem liggja til grundvallar yfirlýsingunni. Þau hafa verið rakin hér að framan.

Um aðferðina við framkvæmd yfirlýsingarinnar er fjallað í öðrum hlutanum. Þar er tekið fram að forsenda framkvæmdar á stefnumiðum í fyrsta hluta sé virk aðstoð Alþjóðavinnuálastofnunarinnar við aðildarríkin við að leysa viðfangsefni sem við þeim blasa. Tekið er fram að þetta kalli á að stofnunin endurskoði starfsvenjur, bæti stjórnarhætti og byggi upp færni til að nýta sem best mannafla og fjármagn.

Skylda aðildarríkjanna felst í því að við mótun stefnu í félags- og efnahagsmálum sé tekið tillit til þeirra markmiða sem felast í áætlun Alþjóðavinnuálastofnunarinnar um mannsæmandi vinnu. Þetta væri meðal annars unnt að gera með samantekt á viðeigandi hagtölum, endurmati á fullgildingu samþykktar ILO eða nánari athugun á framkvæmd þeirra. Þetta ber að gera í nánú samráði við samtök aðila vinnumarkaðarins á grundvelli samþykktar nr. 144, um þrífliða samstarf.

Í þriðja hlutanum er að finna ákvæði sem fela forstjóra alþjóðavinnuálastofnunarinnar að kynna yfirlýsinguna fyrir stjórnvöldum aðildarríkjanna og með tilstilli þeirra sé hún kynnt helstu samtökum aðila vinnumarkaðarins. Þess skal getið að ekki hvílir sama skylda á aðildarríkjunum að kynna yfirlýsinguna fyrir löggjafarsamkomu með sama hætti og samþykktir og tilmæli Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Hins vegar barst félags- og tryggingamálaráðherra erindi frá forstjóra alþjóðavinnuálastofnunarinnar í Genf, dags. 15. október 2008, þar sem vakin var athygli á þeim kosti að yfirlýsingin verði kynnt með tilkynningu ríkisstjórnarinnar til löggjafarsamkomunnar í viðkomandi landi. Á samráðsfundi fulltrúa norrænu ríkisstjórnanna um málefni Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, sem haldinn var í Stokkhólmi 31. október 2008, var ákveðið að verða við þessum tilmælum forstjórans. Niðurstaðan að því er Ísland varðar er að kynningin er með sama hætti og þegar kynntar eru samþykktir og tilmæli Alþjóðavinnuálastofnunarinnar, þ.e. með skýrslu félags- og tryggingamálaráðherra til Alþingis. Yfirlýsingin um félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu er birt sem fylgiskjal I með þessari skýrslu.

2.7. ATVINNUSKÖPUN Í DREIFBÝLI TIL AÐ DRAGA ÚR FÁTÆKT

Annað málið á dagskrá 97. Alþjóðavinnuálastofnunarinnar sem var til almennrar umræðu voru aðgerðir í því skyni að draga úr fátækt í dreifbýli. Formaður þingnefndarinnar sem falið

var að fjalla um málið var kjörinn fulltrúi ríkisstjórnar Sambíu, Ngosa Chisupa. Til að gegna varaformennsku voru kjörnir úr hópi atvinnurekenda Philip O'Reilly og úr hópi launafólks James Ritchie, báðir frá Nýja-Sjálandi. Eva Fehringer, fulltrúi ríkisstjórnar Austurríkis, flutti allsherjarþinginu skýrslu nefndarinnar. Nefndin hélt samtals 14 fundi um þingtímann. Yfirleitt sátu 156 fulltrúar fundina (73 fulltrúar ríkisstjórna, 30 fulltrúar atvinnurekenda og 53 fulltrúar launafólks.

Starf nefndarinnar byggðist fyrst og fremst á skýrslu sem alþjóðavinnuáskrifstofan hafði tekið saman um þetta efni. Þar kemur meðal annars fram að tæplega helmingur mannkyns býr í dreifbýli eða 3,4 milljarðar karla og kvenna. Það eru þrír fjórðu hlutar þeirra sem teljast til fátækra í heiminum. Aðgerðir til að skapa mannsæmandi störf á þessum svæðum er forsenda þess að unnt sé að ná fyrsta þúsaldar markmiðinu um að fækka þeim um helming sem draga fram lífið á minna en einum Bandaríkjadal á dag og þjást af matarskort. Í skýrslunni kemur fram að vandinn sem við er að glíma í þessum efnum í borgum og dreifbýli er í vaxandi mæli samtengdur. Fátækir borgarbúar nútímans eru í mörgum tilvikum aðflutt fólk sem hefur hrakist úr dreifbýlinu sökum slæms aðbúnaðar og skorts á atvinnutækifærum. Hnattvæðingin og fjölþjóðlegt framleiðsluferli hafa samtvinnuð alþjóðlegar aðstæður við þær á landsvísu. Eins og oft hefur þessi þróun skapað erfiðleika en samtímis opnað ný tækifæri. Verkefni þingnefndarinnar var því að greina þau tækifæri sem blasa við og setja saman ábendingar fyrir stjórnvöld og samtök launafólks um aðgerðir sem koma að gagni við núverandi aðstæður. Í niðurstöðum nefndarinnar eru talin upp nokkur atriði sem einkenna aðstæður á fátækum dreifbýlissvæðum: Viðvarandi vinna barna, farandverkamenn, óskráð vinna fjölskyldunnar, misrétti gagnvart konum, misrétti sem ungmenni og frumbyggjar búa við, slæmt vinnueftirlit og vinnuaðstæður, stjórnsýslu ábótavant, takmörkuð opinber þjónusta og skortur á starfsþjálfun.

Í niðurstöðum sínum bendir nefndin á að landbúnaður sé í flestum tilvikum undirstöðu-atvinnuvegur í dreifbýli. Sé rétt á málum haldið geti hann orðið aflvaki hagvaxtar, bættrar afkomu og félagslegra umbóta. Forsendan er meðal annars að framfylgja lögum og reglugerðum þannig að óformleg staða sé gerð formleg. Þetta geti aukið framleiðni og tekjur og bætt réttarstöðu, félagslega vernd og nauðsynlegt samráð og samvinnu við atvinnurekendur og launafólk. Nefndin afgreiddi niðurstöður í 82 liðum þar sem fjallað er ítarlega um stefnu-mótun stjórnvalda og hlutverk samtaka launafólks á þessu sviði.

2.8. KOSNING STJÓRNARNEFNDAR ALÞJÓÐAVINNUMÁLASKRIFSTOFUNNAR

Stjórnarnefnd alþjóðavinnuáskrifstofunnar er kosin til þriggja ára í senn. Nefndin tekur allar meiriháttar ákvarðanir að því er varðar starfsemi ILO aðrar en þær sem ráðnar eru til lykta á Alþjóðavinnuáskrifstofunni. Í henni eiga sæti 14 fulltrúar úr röðum fulltrúa atvinnurekenda og launafólks eða samtals 28 fulltrúar. Að auki sitja í nefndinni 28 kosnir fulltrúar ríkisstjórna og 10 fastafulltrúar helstu iðnríkja heimsins. Samkvæmt venju sitja í stjórnarnefndinni varamenn aðalfulltrúa annarra en þeirra sem eru fastafulltrúar. Þeir hafa málfrelsi og tillögurétt en ekki rétt til að greiða atkvæði. Á þinginu voru kosnir fulltrúar til setu í stjórnarnefndinni kjörtímabilið 2008–2011. Svíþjóð var að þessu sinni kjörið til að tilnefna varamann í stjórnarnefndina. Hann verður þar með fulltrúi Norðurlandanna í stjórnarnefndinni á yfirstandandi þriggja ára kjörtímabili. Skrá yfir fulltrúana er að finna í fylgiskjali II með þessari skýrslu.

Fylgiskjal I

YFIRLÝSING ALÞJÓÐAVINNUMÁLASTOFNUNARINNAR (ILO) UM FÉLAGSLEGT RÉTTLÆTI FYRIR SANNGJARNA HNATTVÆÐINGU

Alþjóðavinnuálagningið, sem kom saman í Genf til 97. þingsetu sinnar,

telur að núverandi staða hnattvæðingar sem einkennist af útbreiðslu nýrrar tækni, flæði hugmynda, vöruviðskiptum og þjónustuviðskiptum, aukningu fjármagnsstreymis, alþjóðavæðingu viðskipta og viðskiptaferla sem og samráð auk hreyfanleika einstaklinga, einkum vinnandi kvenna og karla, sé að valda djúpstæðum breytingum á vinnuumhverfi heimsins:

- annars vegar hefur ferli efnahagslegrar samvinnu og samþættingar stutt fjölmörg ríki til þess að njóta góðs af miklum hagvexti og atvinnusköpun, og leitt til þess að margir hinna fátæku í dreifbýli hafa sogast inn í nútímahagkerfi þéttbýlisins til að styðja við markmið þeirra um aukna þróun og að stuðla að nýbreytni í vöruþróun og útbreiðslu nýrra hugmynda;
- á hinn bóginn hefur hnattvædd efnahagssamþætting orðið til þess að fjölmörg lönd og atvinnuvegir standa frammi fyrir vandamálum tengdum ójafnri tekjuskiptingu, viðvarandi og miklu atvinnuleysi og fátækt, varnarleysi hagkerfa gagnvart ytri áföllum og fjölgun starfa, sem njóta ekki verndar, og vexti óformlegra hagkerfa sem hafa áhrif á ráðningarsamband og þá vernd sem það getur veitt;

gerir sér grein fyrir að við þessar aðstæður hefur það orðið jafnvel enn brýnna að ná betri og sanngjarnari niðurstöðu fyrir alla í því skyni að mæta sameiginlegri þrá allra um félagslegt réttlæti, fulla atvinnu sem tryggi sjálfbærni opinna samfélaga og hnattvædds hagkerfis, til að ná fram samfélagslegri samheldni og til að berjast gegn fátækt og vaxandi ójöfnuði;

er sannfært um að Alþjóðavinnuálagstofnunin gegni lykilhlutverki við að stuðla að framförum og félagslegu réttlæti í síbreytilegu umhverfi:

- á grunni umboðs sem er að finna í stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar (ILO), þ.m.t. Fíladelfíufyrirlýsingin (1944), sem er enn í fullu gildi á 21. öldinni og ætti að virka hvetjandi á stefnumótun aðila og þar sem, meðal annarra markmiða, ásetnings og meginreglna:
 - er staðfest að vinnuafl er ekki verslunarvara og að fátækt á einum stað teflir velmegun allstaðar í tvísýnu;
 - er viðurkennt að það sé heilög skylda Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar (ILO) að stuðla að framgangi áætlana meðal þjóða heims sem miða að því að ná markmiðum um fulla atvinnu og bætt lífskjör, lágmarkslaun til framfærslu og ráðstafanir um að auka tryggingarvernd sem sjái öllum í neyð fyrir lágmarkstekjum, ásamt öllum öðrum markmiðum sem sett eru fram í Fíladelfíufyrirlýsingunni;
 - felur Alþjóðavinnuálagstofnuninni ábyrgð á því að rannsaka og fjalla um öll alþjóðleg stefnumið um efnahags- og fjármál í ljósi grundvallarmarkmiðs um félagslegt réttlæti; og

- með því að byggja á og áréttta yfirlýsingu Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um grundvallarréttindi í atvinnulífinu og skjal um framkvæmd hennar (1998) þar sem aðilar áréttuðu, í umboði stofnunarinnar, sérstakt mikilvægi grundvallarréttindanna, nefnilega: félagafrelsi og virka viðurkenningu á réttinum til að gera kjarasamninga, afnám hvers konar nauðungar- og skylduvinnu, afnám vinnu barna og afnám misréttis með tilliti til atvinnu og starfa;

með þá hvatningu að leiðarljósi að alþjóðasamfélagið viðurkennir mikilvægi þess að mannsæmandi vinna sé raunverulegt svar við brýnum viðfangsefnum hnattvæðingar, með hliðsjón:

- af niðurstöðu leiðtogafundarins í Kaupmannahöfn 1995 um félagslega þróun;
- af þeim víðtæka stuðningi sem ítrekað hefur komið fram á heims- og svæðisvísu við hugtakið um mannsæmandi vinnu sem tekið var upp á vettvangi Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar; og
- af stuðningi leiðtoga ríkja og ríkisstjórna á leiðtogafundi Sameinuðu þjóðanna árið 2005 um sanngjarna hnattvæðingu og markmið um fulla og skilvirka atvinnu og mannsæmandi störf fyrir alla sem meginmarkmið þeirra og sem endurspeglar í stefnu þeirra á lands- og heimsvísu;

er sannfært um að í heimi sem verður sífellt tengdari innbyrðis og margbreytilegri og framleiðslan alþjóðavæddari:

- séu grundvallargildi frelsis, mannglegrar reisnar, félagslegs réttlætis, öryggis og jafnræðis forsenda sjálfberrar efnahagslegrar og félagslegrar þróunar og skilvirkni;
- gegni félagslegt samráð og þrífliða samstarf ríkisstjórna og heildarsamtaka atvinnurekenda og launafólks innan landamæra og yfir þau nú mun mikilvægara hlutverki til að finna lausnir og byggja upp félagslega samheldni og réttarríki, meðal annars með alþjóðalegum viðmiðunum um vinnuskilyrði;
- ætti að viðurkenna mikilvægi ráðningarsambands sem aðferð til að sjá starfsmönnum fyrir réttarvernd;
- séu mikilvirk, arðvænleg og sjálfbær fyrirtæki, ásamt sterku félagslegu hagkerfi og öflugri starfsemi hins opinbera, úrslitaatriði fyrir sjálfbæra efnahagsþróun og atvinnutækifæri; og
- sé þrífliða yfirlýsing um grundvallarreglur er varða fjölþjóðleg fyrirtæki og félagsmálafund (1977), eins og henni hefur verið breytt, sérstaklega mikilvæg, en hún fjallar um vaxandi hlutverk slíkra aðila við að hrinda markmiðum stofnunarinnar í framkvæmd; og gerir sér grein fyrir að núverandi viðfangsefni kalla á það að stofnunin leggi enn frekar af mörkum og grípi til allra tiltækra ráða til að stuðla að því að markmið sem sett eru í stofnskrá hennar náist og í því skyni að efla þetta átak og auka styrk Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar til að aðstoða aðila í viðleitni þeirra til að ná markmiðum stofnunarinnar á sviði hnattvæðingar verður hún:

- að tryggja samræmi og samstarf í viðleitni hennar til að flýta fyrir þróun á hnattvæddri og samþættri stefnu í samræmi við áætlun Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um mannsæmandi vinnuskilyrði og hin fjögur brýnu stefnumið stofnunarinnar þar sem byggt er á sameinuðum styrk þeirra;
- að aðlaga starfshætti stofnana og stjórnun í því skyni að auka skilvirkni og nýtni á sama tíma og gildandi stofnskrárramma og verklagsreglur eru virtar að fullu;
- að aðstoða aðildarríkin við að mæta þörf, sem þeir hafa lýst yfir á landsvísu, byggðri á þríhliða samráði með því að láta í té hágæðaupplýsingar, ráðgjöf og tæknilega aðstoð sem hjálpar þeim við að mæta þessum þörfum í tengslum við markmið sem sett eru í stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar; og
- að styðja stefnu í reglusetningu sem hornstein í starfsemi Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar með því að auka mikilvægi hennar í heimi vinnunnar sem gagnlegs úrræðis til að ná markmiðum í stofnskrá stofnunarinnar;

samþykkir þar af leiðandi þessa yfirlýsingu 10. júní 2008.

I. GILDISSVIÐ OG GRUNDVALLARREGLUR

Þingið viðurkennir og lýsir yfir að:

- A. Í því samhengi að hraða breytingum, ættu skuldbindingar og viðleitni aðilanna og stofnunarinnar til að ná markmiðum sem sett eru í stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar, þ.m.t. með setningu alþjóðlegra viðmiðana um vinnuáðstæður og með því að gera fulla og arðbæra vinnu og mannsæmandi vinnuskilyrði að kjarna í stefnu í efnahags- og félagsmálum, að byggjast á hinum fjórum jafnbrýnu stefnumiðum stofnunarinnar, en samnefnari þeirra er áætlunin um mannsæmandi vinnu sem samandregin felst í að:
- i. stuðla að fjölgun starfa með því að skapa sjálfbært stofnana- og efnahagsumhverfi þar sem:
 - einstaklingar geta þróað og endurnýjað nauðsynlega hæfni og færni sem þeir þurfa á að halda svo þeir geti starfað á skilvirkan hátt í þeim tilgangi að öðlast persónulega lífsfyllingu og fyrir sameiginlega velsæld;
 - öll fyrirtæki, opinber og einkarekin, séu sjálfbær þannig að þau geti vaxið og skapað fleiri störf, haft tækifæri til að afla tekna og velsæld fyrir alla; og
 - samfélög geta náð markmiðum sínum um efnahagsþróun, góð lífskjör og félagslegar framfarir;
 - ii. þróa og efla ráðstafanir um félagslega vernd – tryggingarvernd og vernd á vinnumarkaði – sem eru sjálfbærar og aðlagðar að aðstæðum í hverju ríki fyrir sig, þ.m.t.:
 - láta tryggingarvernd ná til allra, þ.m.t. ráðstafanir til að sjá öllum þeim sem þurfa á

slíkri vernd að halda fyrir lágmarkstekjum og aðlaga gildissvið hennar og umfang til að mæta nýjum þörfum og óvissu sem skapast vegna hraðra breytinga á sviði tækni, þjóðfélagsmála, lýðfræði og efnahagsmála;

- heilsusamlegar og öruggar vinnuaðstæður; og
- stefnumörkun á sviði launa og tekna, vinnustunda og annarra vinnuskilyrða sem miða að því að tryggja að allir fái sanngjarnan hlut af ágóða sem hlýst af framförum og að allt vinnandi fólk, sem þarf slíka vernd, fái lágmarkslaun;

iii. efla samráð aðila vinnumarkaðarins og þríhliða samstarf sem hentugustu aðferðirnar í því skyni:

- að aðlaga framkvæmd brýnu stefnumiðanna fjögurra að þörfum og aðstæðum hvers lands;
- að umbreyta efnahagsþróun í félagslegar framfarir og félagslegum framförum í efnahagsþróun;
- að efla samstöðu byggða á viðeigandi stefnum innanlands og á alþjóðavísu sem hefur áhrif á stefnumörkun og áætlanir um atvinnumál og mannsæmandi vinnu; og
- að gera vinnulöggjöf og stofnanir skilvirkar, þ.m.t. í tengslum við að viðurkenna ráðningarsamband, stuðla að góðum samskiptum aðila vinnumarkaðarins og byggja upp skilvirk vinnuefirlitskerfi; og

iv. virða, stuðla að og hrinda í framkvæmd grundvallarreglum og réttindum við vinnu sem eru sérstaklega mikilvæg sem réttindi og hvetjandi skilyrði til þess að öllum brýnu stefnumiðunum verði hrint í framkvæmd, með hliðsjón af því:

- að félagafrelsi og virk viðurkenning á réttinum til að gera kjarasamninga eru sérstaklega mikilvæg svo hin fjögur brýnu stefnumið náist; og
- að ekki sé unnt að bera fyrir sig brotum á grundvallarreglum og réttindum við vinnu eða nota með öðrum hætti til að skapa sér lögmætt samkeppnisforskot né að reglum um vinnuskilyrði sé beitt til að réttlæta verndarstefnu í viðskiptum.

B. Brýnu stefnumiðin fjögur eru óaðskiljanleg, innbyrðis tengd og styðja hvert annað. Misbrestur á framkvæmd eins þeirra skaðar umbætur í átt til hinna. Svo áhrif þeirra verði sem mest ætti framkvæmd þeirra að vera hluti af hnattvæddri og samþættri áætlun Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um mannsæmandi vinnu. Líta verður á jafnrétti kynjanna og bann við mismunum sem þvertengd málefni á sviði framangreindra brýnna stefnumiða.

C. Sérhver aðili þarf að ákveða hvernig hann nær fram brýnu stefnumiðunum með fyrirvara um alþjóðlegar skuldbindingar hans og grundvallarreglur og réttindi við vinnu, meðal annars að teknu tilliti til:

- i. aðstæðna á landsvísu auk þarfa og forgangsverkefna sem heildarsamtök atvinnurekenda og launafólks setja fram;
- ii. gagnkvæmra tengsla, samheldni og samvinnu allra aðila að Alþjóðavinnuálagstofnuninni sem hafa meiri þýðingu nú en nokkru sinni fyrr í hnattvæddu hagkerfi; og
- iii. meginreglna og ákvæða alþjóðalegra reglna um vinnu.

II. AÐFERÐ VIÐ FRAMKVÆMD

Þingið viðurkennir enn fremur eftirfarandi í tengslum við hnattvætt efnahagsumhverfi:

- A. Framkvæmd I. hluta þessarar yfirlýsingar kallar á að Alþjóðavinnuálagstofnunin aðstoði aðila sína á skilvirkan hátt við að leysa viðfangsefni sín. Í þeim tilgangi ætti stofnunin að endurskoða og aðlaga starfsvenjur sínar til að bæta stjórnunarhætti og byggja upp færni í því skyni að nýta sem best mannafla og fjármagn og einstæða kosti skipulags sem byggist á þrífliða samstarfi og reglukerfi með það í huga:
 - i. að skilja betur þarfir aðila sinna að því er varðar hvert hinna brýnu stefnumiða svo og fyrri aðgerðir Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar til að koma til móts við þær innan ramma fasts dagskrárliðar þingsins til þess:
 - að ákvarða á hvern hátt Alþjóðavinnuálagstofnunin geti fjallað um þessar þarfir á skilvirkari hátt með því að beita öllum úrræðum sem hún hefur á samræmdan hátt;
 - að ákvarða nauðsynlegan mannafla og fjármagn til að sinna þessum þörfum og, ef við á, til að bæta við mannafla og auka fjármagn; og
 - að leiðbeina stjórnarnefndinni og vinnuálagstofnunni við skyldustörf sín;
 - ii. að styrkja og straumlínulaga tæknisamvinnu og sérfræðiráðgjöf og til þess:
 - að styðja og aðstoða einstaka aðila í viðleitni sinni til framfara á þrífliða grunni áleiðis til allra hinna brýnu stefnumiða í krafti áætlaða á landsvísu um mannsæmandi vinnu, eftir því sem við á, og innan ramma kerfis Sameinuðu þjóðanna; og
 - að aðstoða, hvar sem nauðsyn ber til, stofnanir aðildarríkjanna, ásamt heildarsamtökum atvinnurekenda og launafólks, við að greiða fyrir markvissri og samræmdri félagsmálafestu og sjálfbærri þróun;
 - iii. að efla sameiginlega þekkingu og skilning á gagnkvæmni á milli hinna brýnu stefnumiða með greiningu sem byggist á athugunum og þrífliða samráði við aðila vinnu- markaðarins um raunverulega reynslu, með sjálfviljugri samvinnu hlutaðeigandi landa með það í huga að upplýsa um ákvarðanatöku aðila í tengslum við tækifæri sem skapast við hnattvæðingu og brýn viðfangsefni hennar;

- iv. að fenginni beiðni að aðstoða þá aðila sem óska eftir að efla brýnu stefnumiðin sam-
eiginlega innan ramma tvíhliða og marghliða samkomulags að teknu tilliti til sam-
ræmis þeirra gagnvart skuldbindingum við Alþjóðavinnuálastofnunina; og
 - v. að þróa nýja samvinnu við aðila sem ekki eru ríki og þátttakendur í efnahagslífinu,
svo sem fjölþjóðafyrirtæki og stéttarfélag sem starfa á hnattvæddu starfsgreinasviði,
til að efla skilvirkni áætlana og verkefna á vettvangi Alþjóðavinnuálastofnunarinnar,
nýta stuðning þeirra á hvers kyns viðeigandi hátt og efla á annan hátt hin brýnu stefnu-
mið Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Þetta verður gert í samráði við heildarsamtök
atvinnurekenda og launafólks á landsvísu og alþjóðavísu.
- B. Á sama tíma bera aðilar Lykilábyrgð á því að leggja af mörkum með stefnu sinni í félags-
og efnahagsmálum til samræmdrar heildaráætlunar um að ná hinum brýnu stefnumiðum
sem einnig taka til áætlunarinnar um mannsæmandi vinnu eins og henni er lýst í I. hluta
þessarar yfirlýsingar. Framkvæmd áætlunarinnar um mannsæmandi vinnu á landsvísu
byggist á þörfum og forgangsverkefnum í hverju ríki fyrir sig og það mun koma í hlut að-
ildarríkja, í samráði við heildarsamtök atvinnurekenda og launafólks, að ákvarða hvernig
standa eigi skil á þessari ábyrgð. Í því skyni er þeim heimilt að huga meðal annars að
eftirfarandi aðgerðum:
- i. að samþykka áætlun á lands- eða svæðisvísu um mannsæmandi vinnu, eða hvort
tveggja, þar sem áherslan beinist að forgangsverkefnum til að ná fram með samræmd-
um hætti hinum brýnu stefnumiðum;
 - ii. að búa til viðeigandi mælikvarða eða hagtölur, ef nauðsyn krefur með aðstoð Alþjóða-
vinnuálastofnunarinnar, til að hafa eftirlit með og meta þær framfarir sem orðið
hafa;
 - iii. að endurskoða stöðu sína að því er varðar fullgildingu eða framkvæmd gerða Alþjóða-
vinnuálastofnunarinnar, með það í huga að hrinda smám saman í framkvæmd hverju
og einu hinna brýnu stefnumiða með sérstaka áherslu á þær gerðir sem eru flokkaðar
sem grundvallarsamþykktir um vinnuskilyrði svo og þær sem eru taldar mikilvæg-
astar með tilliti til þríhliða samstarfs, stefnu í atvinnuálmum og vinnueftirlits;
 - iv. að grípa til viðeigandi aðgerða til að samræma á fullnægjandi hátt afstöðu, sem tekin
er af hálfu hlutaðeigandi aðildarríka á viðeigandi alþjóðavettvangi, og aðgerða sem
þau kunna að grípa til samkvæmt þessari yfirlýsingu;
 - v. að efla sjálfbær fyrirtæki;
 - vi. þar sem við á, að miðla góðri reynslu á lands- eða svæðisvísu sem fengist hefur við
árangursríka framkvæmd framtaksverkefna á lands- eða svæðisvísu með þáttum sem
snerta mannsæmandi vinnu; og
 - vii. að veita öðrum aðilum viðeigandi stuðning við verkefni þeirra, á tvíhliða-, svæð-
isbundnum eða marghliða grunni, að því marki sem mannaflí og fjármagn þeirra
leyfa, til að hrinda í framkvæmd grundvallaratriðum og markmiðum sem um getur í
þessari yfirlýsingu.

- C. Aðrar stofnanir á alþjóða- eða svæðisvísu með umboð á nátengdum sviðum geta lagt sitt af mörkum til hinnar samræmdu framkvæmdar. Alþjóðavinnumálastofnunin ætti að hvetja þær til að efla mannsæmandi vinnu, með það í huga að hver stofnun muni hafa óskorað umboð. Þar eð bæði stefna á sviði viðskipta og fjármálamarkaða hefur áhrif á atvinnumál er það hlutverk Alþjóðavinnumálastofnunarinnar að meta þessi áhrif til að ná því markmiði að atvinnumál verði miðpunktur í mótun efnahagsstefnu.

III. LOKAÁKVÆÐI

- A. Forstjóri alþjóðavinnumálaskrifstofunnar mun sjá til þess að þessi yfirlýsing verði send til allra aðilanna, og fyrir milligöngu þeirra til heildarsamtaka atvinnurekenda og launafólks, til alþjóðastofnana með sérhæfingu á tengdum sviðum á heims- og svæðisvísu og til annarra aðila sem stjórnarnefndin kann að tilgreina. Ríkisstjórnir auk samtaka atvinnurekenda og launafólks á landsvísu skulu kynna yfirlýsinguna á þeim vettvangi sem við á þar sem þau geta látið til sín taka eða átt fulltrúa eða dreifa henni með öðrum hætti til annarra aðila sem kunna að eiga í hlut.
- B. Stjórnarnefnd Alþjóðavinnumálastofnunarinnar og forstjóri alþjóðavinnumálaskrifstofunnar munu bera ábyrgð á að II. hluta þessarar yfirlýsingar verði hrint í framkvæmd með skjóttum hætti.
- C. Þegar stjórnarnefndin telur það tímabært og í samræmi við það form sem kann að verða sett upp verða áhrif þessarar yfirlýsingar til endurskoðunar af hálfu Alþjóðavinnumálalþingsins, einkum þær aðgerðir sem gripið er til í því skyni að stuðla að framkvæmd hennar, með það að markmiði að meta hvaða ráðstafanir eru viðeigandi.

VIÐAUKI

EFTIRLIT MEÐ FRAMKVÆMD YFIRLÝSINGARINNAR

I. Heildarmarkmið og gildissvið

- A. Eftirlit með framkvæmd felur í sér leiðbeiningar um það hvernig stofnunin vill styðja viðleitni aðila sinna við að standa við skuldbindingar sínar um að ná hinum fjórum brýnu stefnumiðum sem eru mikilvæg til að hrinda í framkvæmd markmiðum í stofnskrá stofnunarinnar.
- B. Með eftirlitinu með framkvæmdinni er leitast við að nýta eftir föngum öll þau úrræði sem kveðið er á um í stofnskrá Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar til að hún nái þeim markmiðum sem henni eru sett. Sumar þeirra ráðstafana til aðstoðar aðilunum kunna að fela í sér nokkra aðlögun núverandi skipanar sem kveðið er á um í e-lið 5. mgr. og d-lið 6. mgr. 19. gr. stofnskrár Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar án þess að það auki skyldur aðildarríkja til skýrslugerðar.

II. AÐGERÐIR STOFNUNARINNAR UM AÐSTOÐ VIÐ AÐILA SÍNA

Stjórnsýsla, mannaflí, fjármagn og samskipti við önnur ríki

- A. Eftir því sem við á mun forstjórinn grípa til allra nauðsynlegra ráðstafana, þ.m.t. að leggja tillögu fyrir stjórnarnefndina, til að tryggja að tiltæk séu þau úrræði sem stofnunin beitir til að aðstoða aðilana við að leysa viðfangsefni sín samkvæmt þessari yfirlýsingu. Slíkar ráðstafanir munu felast í því að endurskoða og aðlaga starfsvenjur Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar og stjórnunarhætti eins og um getur í yfirlýsingunni og ættu að taka með í reikninginn þörfina á að tryggja:
- i. að innan alþjóðavinnuálagskrifstofunnar sé samhengi, samræming og samráð við lýði svo starfsemi hennar verði markviss;
 - ii. að stefnumótun og rekstrarmöguleikar hennar séu byggðir upp og þeim viðhaldið;
 - iii. að nýting mannafla og fjármagns, stjórnunarferla og stofnunaruppbyggingar sé skilvirk og markviss;
 - iv. að nægilegur færni- og þekkingargrunnur og skilvirk uppbygging stjórnunarháttá sé fyrir hendi;
 - v. að skilvirk samvinna á vettvangi Sameinuðu þjóðanna og fjölþjóðlegs kerfis sé eflað í því skyni að styrkja starfsáætlanir Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar eða stuðla að öðru leyti að því að markmiðum stofnunarinnar verði náð; og
 - vi. að greining, uppfærsla og kynning á skrá yfir gerðir sem eru mikilvægastar með tilliti til stjórnunarháttá.¹

¹ Samþykkt um vinnueftirlit í iðnaði og verslun, 1947 (nr. 81), samþykkt um stefnu í atvinnumálum, 1964 (nr. 122), samþykkt um vinnueftirlit í landbúnaði, 1969 (nr. 129) og samþykkt um samstarf um framkvæmd alþjóðlegra reglna á sviði vinnumála 1976 (nr. 144), og þær gerðir sem tilgreindar eru í skrá sem verða uppfærðar síðar.

Skilningur og viðbrögð við aðstæðum og þörfum aðila

B. Án þess að taka upp tvíverknað í eftirlitskerfi Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar mun stofnunin leggja fram tillögu um reglulegar umræður á Alþjóðavinnuálagningu í þeim tilgangi:

- i. að skilja betur mismunandi aðstæður og þarfir aðila að því er varðar hvert hinna brýnu stefnumiða, bregðast með æ skilvirkari hætti við þeim með öllum tiltækum úrræðum, þ.m.t. aðgerðir tengdar setningu gerða, tæknisamvinna, og tæknileg og rannsóknarleg hæfni skrifstofunnar og að verkefnum sé forgangsraðað í samræmi við það; og
- ii. að meta árangur starfsemi Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar með það að markmiði að upplýsa um gerð áætlana, fjárhagsáætlana og aðra ákvörðunartöku við stjórnun.

Tæknileg aðstoð og ráðgjafarþjónusta

C. Stofnunin mun veita, að fenginni beiðni frá ríkisstjórnnum og heildarsamtökum atvinnurekenda og launafólks, alla viðeigandi aðstoð innan marka verksviðs síns til að aðstoða aðila við lausn viðfangsefna sinna í því skyni að stuðla að þróun í áttina að brýnu stefnumiðunum með hjálp samþættrar og samfelldrar áætlunar á lands- og svæðisvísu, þ.m.t.:

- i. að styrkja og straumlínulaga tæknisamvinnu innan ramma áætlana á landsvísu um mannsæmandi vinnu og innan ramma kerfis Sameinuðu þjóðanna;
- ii. að láta í té almenna sérþekkingu og aðstoð sem hver aðili getur óskað eftir í því skyni að afgreiða landsbundna áætlun og til að kanna nýja farvegi samvinnu til að hrinda markmiðunum í framkvæmd;
- iii. að þróa viðeigandi tæki til að meta á skilvirkan hátt þær framfarir sem orðið hafa og áhrifin sem aðrir þættir og stefnumið kunna að hafa á viðleitni aðilanna; og
- iv. að fjalla um sérþarfir og getu þróunarlanda og heildarsamtaka atvinnurekenda og launafólks, þ.m.t. með því að leitast við að hagnýta hreyfanleika mannafla og fjármagns.

Rannsóknir, öflun og miðlun upplýsinga

D. Stofnunin mun gera viðeigandi ráðstafanir til að styrkja rannsóknargetu sína, þekkingu sem byggist á athugunum og skilning á því hvernig hin brýnu stefnumið tengjast innbyrðis og stuðla að félagslegum framförum, sjálfbærum fyrirtækjum, sjálfbærri þróun og útrýmingu fátæktar í hnattvæddu hagkerfi. Þessar aðgerðir geta falið í sér þríhliða miðlun reynslu og góðra starfsvenja á alþjóða-, svæðis- og landsvísu innan ramma:

- i. rannsókna sem stundaðar eru um tiltekin málefni í eitt sinn með valfrjálstri samvinnu á milli ríkisstjórna og heildarsamtaka atvinnurekenda og launafólks og starfsmanna í hlutaðeigandi löndum; eða
- ii. hvers kyns sameiginlegra áætlana, svo sem jafningjarýni, sem þeir aðilar sem láta sig málið varða á geta óskað eftir að koma á fót eða taka þátt í að eigin frumkvæði.

III. MAT AF HÁLFU ALÞJÓÐAVINNUMÁLAPINGSINS

- A. Áhrif yfirlýsingarinnar, einkum að hvaða marki hún hefur orðið til þess meðal aðilanna að stuðla að því að áform og tilgangur stofnunarinnar náist með því að fylgja hinum brýnu stefnumiðum með samþættum hætti, verður viðfangsefni mats Alþjóðavinnumálapingsins sem má endurtaka öðru hverju innan ramma liðar sem settur er á dagskrá þess.
- B. Vinnumálaskrifstofan mun taka saman skýrslu sem lögð er fyrir þingið svo unnt sé að meta áhrif yfirlýsingarinnar, en í henni verða að finna upplýsingar:
- i. um aðgerðir og ráðstafanir sem gripið verður til í kjölfar þessarar yfirlýsingar sem kunna að verða veittar af hinum þremur aðilum stofnunarinnar fyrir milligöngu þjónustu Alþjóðavinnumálastofnunarinnar, einkum á svæðunum, auk annarra áreiðanlegra aðila;
 - ii. um ráðstafanir sem stjórnarnefndin og vinnumálaskrifstofan grípa til að fylgja eftir viðeigandi þáttum hvað varðar stjórnunarhætti, getu og þekkingu í tengslum við að ná hinum brýnu stefnumiðum, þ.m.t. áætlanir og starfsemi Alþjóðavinnumálastofnunarinnar og áhrif þeirra; og
 - iii. um hugsanleg áhrif yfirlýsingarinnar að því er varðar aðrar alþjóðastofnanir sem láta sig málið varða.
- C. Hagsmunatengdar marghliða stofnanir munu fá tækifæri til að taka þátt í að meta áhrifin og í umræðunum. Aðrir aðilar sem eiga hagsmuna að gæta mega taka þátt í umræðunum í boði stjórnarnefndarinnar.
- D. Í ljósi mats þingsins mun það komast að niðurstöðu um hvort æskilegt sé að fram fari frekara mat eða hvort vert sé að standa fyrir hvers kyns öðrum viðeigandi aðgerðum.

Framangreint skjal er yfirlýsing Alþjóðavinnumálastofnunarinnar (ILO) um félagslegt réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu, sem var samþykkt með viðeigandi hætti af hálfu allsherjarþings Alþjóðavinnumálastofnunarinnar sem kom saman til 97. þingsetu sinnar í Genf og var formlega slitið 13. júní 2008.

Í ÞEIRRI TRÚ höfum við ritað nöfn okkar undir hana á þessum degi 13. júní 2008:

Forseti þingsins,

EDWIN SALAMIN JAEN

forstjóri alþjóðavinnumálaskrifstofunnar,

JUAN SOMAVIA

Fylgiskjal II**Skipan stjórnarnefndar alþjóðavinnumálaskrifstofunnar
kjörtímabilið 2008–2011.****Fulltrúar ríkisstjórna.**

Fastafulltrúar sem eru tilnefndir af eftirtöldum tíu aðaliðnaðarríkjunum:

Bandaríkin
 Brasilía
 Frakkland
 Indland
 Ítalía
 Japan
 Kína
 Rússland
 Sambandslýðveldið Þýskaland
 Stóra-Bretland

Aðildarríki sem eru kjörin til að nefna aðalfulltrúa:

Bangladess
 Egyptaland
 Gínea
 Kongó
 Kólumbía
 Máritíus
 Nígería
 Kanada
 Panama
 Pólland
 Sáði-Arabía
 Síle
 Suður-Kórea
 Súrínam
 Svasíland
 Taíland
 Tyrkland
 Ungverjaland

Aðildarríki sem eru kjörin til að tilnefna varafultrúa:

Alsír
 Argentína
 Austurríki
 Eþíópía
 Filippseyjar
 Finnland
 Fílabeinsströndin
 Indónesía

Íran
 Jórdanía
 Kostaríka
 Króatía
 Kúba
 Malasía
 Mexíkó
 Mið-Afríkulýðveldið
 Mongólía
 Namibía
 Pakistan
 Perú
 Senegal
 Slóvakía
 Spánn
 Suður-Afríka
 Svíþjóð
 Síryland
 Úganda
 Úkraína

Fulltrúar atvinnurekenda.

Aðalfulltrúar:

J. Aka Anghui (Fílabeinsströndin)
 I.P. Anand (Indland)
 A.S. Dahlan (Sádi-Arabía)
 J. De Regil Gómez Muriel (Mexíkó)
 F. Díaz Garaycoa (Ekvador)
 D.A. France (Bretland)
 E. Hoff (Noregur)
 A. Katz (Bandaríkin)
 J.-J. Oechslin (Frakkland)
 M.A. Ould Sidi Mohamed (Máritanía)
 T.D. Owuor (Kenía)
 T. Suzuki (Japan)
 A.K. Tan (Filippseyjar)
 R. Thüsing (Þýskaland)

Varafultrúar:

Aboughae-Obame (Gabon)
 P.I. Beye (Senegal)
 J.W. Botha (Suður-Afríka)
 N.H. Cho (Kórea)
 A.J. Donato (Brasilía)
 W. Durling (Panama)
 D. Funes de Rioja (Argentína)
 I.C. Imoisili (Nígería)
 A. Jeetun (Máritíus)

V.P. Kolmogorov (Rússland)
 J.M. Lacasa (Spánn)
 J. Lawson (Kanada)
 S. Marshall (Nýja-Sjáland)
 A. M'Kaissi (Túnis)
 B. Noakes (Ástralía)
 B. Robinson (Jamaíka)
 L. Sasso Mazzufferi (Ítalía)
 A.W. Tabani (Pakistan)
 J. van Holm (Belgía)

Fulltrúar launafólks.

Aðalfulltrúar:

B. Brett (Bretland)
 U. Edström (Svíþjóð)
 U. Engelen-Kefer (Þýskaland)
 R. Falbr (Tékkland)
 C. Gray (Bandaríkin)
 S. Ito (Japan)
 Kikongi Di Mwinsa (Saír)
 W. Mansfield (Ástralía)
 S. Mookherjee (Indland)
 J.-C. Parrot (Kanada)
 F. Ramírez León (Venesúela)
 I. Sahbani (Túnis)
 S. Sanchez Madariaga (Mexíkó)
 G. Sibanda (Simbabve)

Varafultrúar:

E. Abou-Rizki (Líbanon)
 C.A. Agyei (Gana)
 K. Ahmed (Pakistan)
 C. Angco (Filippseyjar)
 A. Baldassini (Argentína)
 M. Blondel (Frakkland)
 Y. Kara (Ísrael)
 A. Lettieri (Ítalía)
 I. Mayaki (Níger)
 D. Mokgalo (Suður-Afríka)
 B.P. Mpangala (Tansanía)
 P. O'Donovan (Írland)
 M. Rozas (Síle)
 M.V. Shmakov (Rússland)
 L. Sombes (Kamerún)
 P. Sundaram (Srí Lanka)
 C.L. Trotman (Barbadoseyjar)
 T. Wójcik (Pólland)
 R. Zainal (Malasía)

Fylgiskjal III

Skýrsla um starf nefndar um málefni Alþjóðavinnuálastofnunarinnar og framkvæmd á félagsmálasáttmála Evrópu árið 2008.

Árið 1976 afgreiddi 61. Alþjóðavinnuálapingin samþykkt nr. 144, varðandi samstarf um framkvæmd alþjóðlegra reglna á sviði vinnumála og viðbrögð ríkja við starfsemi Alþjóðavinnuálastofnunarinnar (ILO). Til hægðarauka er talað um samþykkt um þríhliða samstarf um málefni Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Markmið samþykktarinnar er að stuðla að því að það sérstaka samstarf ríkisvalds og samtaka aðila vinnuarkaðarins á alþjóðavísu sem fram fer á vettvangi stofnunarinnar sé einnig viðhaft á landsvísu. Með fullgildingu samþykktarinnar skuldbindur aðildarríki sig til þess að hafa raunverulegt samráð við samtök atvinnurekenda og launafólks, meðal annars um dagskrármál Alþjóðavinnuálapingsins, tilögur um viðbrögð stjórnvalda við niðurstöðu þingsins sem og um skýrslur sem teknar eru saman um framkvæmd á fullgiltum samþykktum. Í tilmælum nr. 152, sem afgreidd voru með samþykktinni, er meðal annars lagt til að þetta samstarf stjórnvalda við samtök atvinnurekenda og launafólks geti farið fram í nefndum sem skipaðar væru sérstaklega til þess að fjalla um málefni varðandi starfsemi Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Sá háttur er á hafður í flestum ríkjum, þ.á m. á Norðurlöndunum og einnig hér á landi. Í framhaldi af fullgildingu Íslands á samþykkt nr. 144 árið 1981 skipaði félagsmálaráðherra sérstaka ILO-nefnd í þessu skyni 16. apríl 1982.

Árið 2008 skipuðu eftirtaldir nefndina: Fulltrúi samtaka atvinnurekenda: Hrafnhildur Stefánsdóttir, lögfræðingur Samtaka atvinnulífsins. Fulltrúi samtaka launafólks: Magnús M. Norðdahl, lögfræðingur Alþýðusambands Íslands. Fulltrúi félags- og tryggingamálaráðherra og jafnframt formaður nefndarinnar: Gylfi Kristinsson, skrifstofustjóri í félags- og tryggingamálaráðuneytinu.

Verkefni nefndarinnar beinast fyrst og fremst að málefnum sem tengjast samskiptum Íslands við Alþjóðavinnuálastofnunarinnar og leiða af aðildinni að stofnuninni. Nefndinni var með sérstöku erindisbréfi félagsmálaráðherra, dags. 5. maí 1988, falið að fjalla um framkvæmd Íslands á félagsmálasáttmála Evrópu. Ástæðan er meðal annars sú að ýmis ákvæði félagsmálasáttmálans eiga uppruna að rekja til alþjóðasamþykktar ILO. Það hefur því þótt hagkvæmt að nefndin fjalli einnig um framkvæmd á sáttmálanum og skýrslur Íslands um framkvæmd hans.

Árið 2008 hélt nefndin samtals sex fundi. Þess skal getið að það hefur færst í vöxt að nefndin afgreiði mál milli funda með því að skiptast á tölvupóstum. Helstu viðfangsefni nefndarinnar voru eftirfarandi:

Málefni Alþjóðavinnuálastofnunarinnar.

a. Skýrslur um framkvæmd alþjóðasamþykktar á sviði félags- og vinnumála.

Í 22. gr. stofnskrár Alþjóðavinnuálastofnunarinnar er kveðið á um þá skyldu aðildarríkja að gefa stofnuninni skýrslu um framkvæmd alþjóðasamþykktar sem þau hafa fullgilt. Skýrslur skulu teknar saman á tveggja ára fresti um framkvæmd á grundvallarsamþykktunum en yfirleitt er skýrslutímabilið fjögur ár að því er varðar aðrar samþykktir ILO. Þessu til viðbótar er ákvæði í 19. gr. stofnskrárinnar sem heimilar stjórnarnefnd alþjóðavinnuálastofnunarinnar að óska eftir því við aðildarríkin að þau gefi skýrslu um framkvæmd á samþykktum sem þau hafa ekki fullgilt. Þessari heimild er beitt reglulega og er tilgangurinn að vekja athygli á umræddri samþykkt og hvetja aðildarríkin til að taka full-

gildingu hennar til athugunar. Umfang skýrslanna er mjög mismunandi. Í sumum tilvikum er nægilegt að vísa til fyrri skýrslna. Í öðrum tilvikum eru þær umfangsmeiri, einkum ef sérfræðinganefnd Alþjóðavinnuálastofnunarinnar hefur beint spurningum til stjórnvalda um tiltekin atriði.

Árið 2008 undirbjó ILO-nefndin skýrslur ríkisstjórnarinnar um framkvæmd eftirfarandi alþjóðasamþykktar sem Ísland hefur fullgilt:

- nr. 29, um nauðungarvinnu eða skylduvinnu,
- nr. 105, um afnám nauðungarvinnu,
- nr. 138, um lágmarksaldur til vinnu,
- nr. 182, um afnám barnavinnu í sinni verstu mynd.

b. Undirbúningur fyrir Alþjóðavinnuálagningu og þátttaka í því.

97. ALÞJÓÐAVINNUMÁLAÐINGIÐ.

Á fyrri hluta árs 2008 fjallaði ILO-nefndin um skjöl sem alþjóðavinnuálagningastofan hafði tekið saman til undirbúnings 97. Alþjóðavinnuálagningu sem haldið var dagana 28. maí til 12. júní 2008. Á fyrsta fundi eftir lok þingsins fór nefndin yfir helstu niðurstöður þess. Eftirfarandi kom fram á fundi nefndarinnar:

Fátækt og atvinnusköpun í dreifbýli.

Ein af nefndum þingsins fjallaði um fátækt og atvinnusköpun í dreifbýli. Nefndin lagði áherslu á gildi landbúnaðar fyrir hagvöxt og leið til að draga úr fátækt. Nefndin tók til umfjöllunar fjölmörg atriði varðandi atvinnuástandið í dreifbýli, gildi þess að láta félagslegt öryggi ná til hinna dreifðu byggða sem og að efni alþjóðlegra samþykktar sé hrundið í framkvæmd á þessum svæðum.

Þingið afgreiddi ályktun um þetta efni þar sem settar eru fram tillögur um stefnumótun til að skapa störf í dreifbýli og hvernig skuli stuðlað að stofnun sjálfbærra fyrirtækja sem skapi forsendur fyrir tekjuöflun sem dragi úr fátækt í dreifbýli.

Nefnd um starfshæfni.

Önnur þingnefnd fjallaði um gildi starfsþjálfunar til að auka starfshæfni. Hún afgreiddi tillögu sem Alþjóðavinnuálagningu samþykkti. Í henni er vakin athygli á atriðum sem geta þjónað því hlutverki að vera vegvísir fyrir ríkisstjórnir og samtök aðila vinnumarkaðarins um það hvernig styrkja megi tengslin milli hæfni, framleiðni, atvinnusköpunar, þróunar og mannsæmandi vinnuskilyrða. Aukin gæði og að konum og körlum gefist tækifæri til menntunar og þjálfunar getur hvatt til nýsköpunar, fjárfestingar, tæknibreytinga, þróunar fyrirtækja, fjölbreytni í efnahagslífinu og aukið samkeppni sem eru forsenda fyrir fjölgun fleiri og betri starfa og aukna félagslega samstöðu samfélagsins.

Framkvæmd alþjóðasamþykktar.

Þingnefnd um framkvæmd alþjóðasamþykktar minntist þess að 60 ár eru liðin frá því að samþykkt um félagfrelsi nr. 87 var afgreidd og 50 ár frá afgreiðslu samþykktar nr. 111, um afnám mismununar í atvinnulífínu.

Nefndin hélt enn einu sinni sérstakan fund um Búrma. Áhrif fellibylsins Nargis í Búrma setti mark sitt á umræðuna. Þingnefndin lét í ljós einlæga von um að nauðsynleg neyðaraðstoð yrði veitt og ráðist yrði án tafar í nauðsynlega enduruppbyggingu án nauðungarvinnu.

Nefndin lét í ljós þungar áhyggjur yfir nauðungarvinnu í landinu. Niðurstæða hennar var að engum tilmælum rannsóknarnefndar ILO um umbætur í landinu hafi verið hrundið í

framkvæmd, nauðungarvinna sé útbreidd og að börn séu enn kvödd til herþjónustu. Nefndin krafðist þess að Daw Aung San Su Kyi yrði tafarlaust látin laus.

Nefndin tók til umfjöllunar mál sem snertu 23 önnur ríki. Nefndin ræddi framkvæmd Kólumbíu á samþykkt nr. 87 í framhaldi af boði ríkisstjórnarinnar um að veita nánari upplýsingar um aðgerðir sem hún hafði gripið til í því skyni að hrinda í framkvæmd ákvæðum samþykktarinnar.

Nefndin vakti sérstaka athygli þingsins á tveimur málum sem snerta Hvíta-Rússland og Simbabve, þ.e. framkvæmd þessara ríkja á samþykktum nr. 87, um félagafrelsi.

Fjárhagsnefndin.

Helsta viðfangsefni nefndarinnar var að fjalla um nauðsynlegar endurbætur á byggingu alþjóðavinnnumálaskrifstofunnar. Fyrir nefndinni lá tillaga um að verja endurgreiðslu stofnunarinnar til aðildarríkjanna vegna skilvísra skila á árgjaldi til endurbóta á húsnæði alþjóðavinnnumálastofnunarinnar í Genf. Nokkur aðildarríkjanna lögðust gegn tillögunni. Eftir töluverð óformleg fundahöld náðist samkomulag um að setja það skilyrði fyrir þessari ráðstöfun að hún væri undantekning sem ekki yrði endurtekin og að litið yrði svo á framlagið væri hluti af greiðslu aðildarríkjanna vegna endurbótanna. Gylfi Kristinsson var endurkjörinn formaður fjárhagsnefndar þingsins.

Nefnd um yfirlýsingu um félagslegt réttlæti á alþjóðavettvangi og hvernig mæta megi neikvæðum áhrifum hnattvæðingar efnahagslífsins á félags- og vinnumál í heiminum.

Þing Alþjóðavinnnumálastofnunarinnar samþykkti 10. júní yfirlýsingu um félagslegt réttlæti á alþjóðavettvangi og hvernig mæta megi neikvæðum áhrifum hnattvæðingar efnahagslífsins á félags- og vinnumál í heiminum. Með henni er mótuð stefna fyrir Alþjóðavinnnumálastofnunina og aðildarríki hennar til næstu ára um það hvernig tekið skuli á þessum málum. Yfirlýsingin þykir marka tímamót og er gert ráð fyrir að hún hafi áhrif á stefnu annarra alþjóðastofnana.

Af yfirlýsingunni leiðir meðal annars að sett verður á laggirnar ný fastanefnd á Alþjóðavinnnumálþinginu. Henni verður meðal annars falið að fara skipulega yfir samþykktir stofnunarinnar með það að markmiði að kanna hverjar séu úreltar eða þarfnist breytinga og hvernig sé unnt að framfylgja öðrum á virkari hátt en hingað til. Einnig verður nefndinni falið að fara yfir efnislega samstæðar samþykktir og leita leiða hvernig bæta megi framkvæmd þeirra.

Magnús M. Norðdahl var fulltrúi íslensks launafólks í nefndinni. Hann var endurkjörinn í fjögurra manna hóp til að vera talsmanni launafólks í þingnefndinni til ráðuneytis og aðstoðar.

c. Fullgildingar á alþjóðasamþykktum.

Fundur um alþjóðasamþykkt ILO nr. 188, um vinnu við fiskveiðar, og samþykkt nr. 186, um vinnuskilyrði farmanna.

Hinn 23. október 2008 stóð ILO-nefndin fyrir fundi um greinargerð Siglingastofnunar þar sem borin eru saman ákvæði íslenskra laga og reglugerða við þær kröfur sem gerðar eru í samþykkt Alþjóðavinnnumálastofnunarinnar nr. 188, um vinnu við fiskveiðar. Gísli Örn Reynisson tók skýrsluna saman. Í öðru lagi var fundurinn haldinn til að ræða hugsanlega fullgildingu Íslands á samþykkt ILO nr. 186, um vinnuskilyrði farmanna. Samgönguráðuneytið hefur sent félags- og tryggingamálaráðuneytinu bréf þar sem hið síðarnefnda er hvatt til að hlutast til um fullgildingu beggja samþykktanna.

Skýrsla Siglingastofnunar um alþjóðasamþykkt nr. 188, um vinnu við fiskveiðar.

Á fundinum gerði fulltrúi Siglingastofnunar grein fyrir helstu niðurstöðum í skýrslu Siglingastofnunar um samanburð á íslenskum rétti og ákvæðum samþykktar Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar nr. 188, um vinnu við fiskveiðar. Í niðurstöðum skýrslunnar kemur fram að þegar á heildina er litið er réttarvernd þeirra fiskimanna sem starfa á skipum undir íslenskum fána til fyrirmyndar. Í langflestum tilvikum uppfyllir íslenskur réttur þær kröfur sem samþykktin gerir. Ekki er nauðsyn á miklum breytingum á íslenskum lögum og reglugerðum til að bæta úr í þeim tilvikum þar sem samþykktin gerir ríkari kröfur. Þau tengjast ákvæðum samþykktarinnar um læknisskoðun, áhafnalista á skipum sem ekki eru háð lögskráningu, ákvæði um vistarverur, lágmarksaldur og hafnarríkiseftirlit.

Fram kom hjá fulltrúa Landssambands íslenskra útgerðarmanna (LÍÚ) að það telji það ekki forgangsverkefni að fullgilda ILO-samþykkt nr. 188. Hann kallaði eftir rökstuðningi og lýsingu á þeim brýnu hagsmunum að mati ráðuneytisins sem liggja að baki tillögu að fullgildingu samþykktarinnar. Ekkert aðildarríki ILO hafi fullgilt samþykktina miðað við september 2008. Hann kvaðst hafa farið yfir samþykktina og skýrsluna og sagði hvort tveggja hafa vakið margar spurningar. Skýrsla Siglingastofnunar sé aðeins vinnuskjal stofnunarinnar sjálfrar. Skýrslan sé ekki unnin í samvinnu við hagsmunaaðila og sé ófullkomin um margt. Ef fara ætti í efnislega vinnu við að skoða réttaráhrif fullgildingar ILO samþykktar nr. 188 þyrfti að vinna það mun betur, með skipulagðari hætti og með aðkomu hagsmunaaðila. Yfirferð einstakra þátta í skýrslunni á þessum fundi markist af þessari stöðu og geti þar með aðeins verið yfirborðskennd. Jafnframt var bent á að ekki sé samræmi í túlkun og framkvæmd ákvæða um vinnutíma fiskimanna á milli ILO og Alþjóðasiglingastofnunarinnar (IMO). Vinna væri í gangi á vettvangi þessara alþjóðastofnana og rétt að bíða eftir niðurstöðu þeirra, áður en ILO samþykkt 188 yrði fullgilt. Fulltrúar Samtaka atvinnulífsins og Samtaka kaupskipaútgerða tóku undir þessi orð.

Fulltrúi Siglingastofnunar taldi brýnt að Ísland fullgildi samþykktina fljótlega og gangi þar með á undan með góðu fordæmi í því skyni að skapa viðteknar alþjóðareglur á þessu sviði. Þetta hafi þýðingu þar sem Íslendingar séu fiskveiðipjóð.

Eftir almenn inngangsorð var farið yfir umfjöllun skýrslunnar um einstakar greinar samþykktarinnar.

Samþykkt nr. 186, um vinnuskilyrði farmanna.

Á fundinum kom fram að ILO-nefndin stóð fyrir fundi 22. október 2007 með hagsmunaaðilum um greinargerð sem Haraldur Steinþórsson hafði tekið saman fyrir Siglingastofnun um samþykkt Alþjóðastofnunarinnar nr. 186, um vinnuskilyrði farmanna. Við það tækifæri var farið yfir efnisgreinar samþykktarinnar. Á þeim fundi var staldrað við ákvæði samþykktarinnar um læknisvottorð farmanna.

Af hálfu Samtaka atvinnulífsins var vakin athygli á því að önnur mál væru brýnni í dag en að fjalla um það hvort tímabært væri að ræða um fullgildingu farmannasamþykktar ILO þar sem engar líkur væru á því að hún gæti öðlast gildi fyrr en í fyrsta lagi 2012 samkvæmt áætlun forsvarsmanna ILO. Þá væri boðað til fundar Evrópuþjóða í Hamborg um miðjan desember og gert væri ráð fyrir að Evrópusambandsríki ákveði fyrir árslok 2010 hvort þau fullgildi samþykktina. Samkvæmt upplýsingum á heimasíðu ILO hafi þrjár þjóðir fullgilt samþykktina en til þess að hún öðlist gildi þurfa 30 ríki sem eiga samtals 33% af kaupskipaflota heimsins að fullgilda samþykktina. Þau ríki sem hafi fullgilt séu Líbería, Bahamaeyjar og Marshall-eyjar.

Fulltrúar Samtaka atvinnulífsins og stéttarfélaga farmanna lögðu sameiginlega áherslu á það að íslensk stjórnvöld taki til endurskoðunar ákvæði í lögum um varðveislu félagslegra

réttinda þeirra íslensku skipverja á skipum útgerðanna sem eiga lögheimili á Íslandi en starfa hjá dótturfyrirtækjum útgerðanna í Færeyjum. Sérstök áhersla var lögð á að staðið verði við fyrirheit sem koma fram í 7. tölul. í yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar frá 17. febrúar 2008. Þar heitir ríkisstjórnin því að skipaður skuli starfshópur með aðild aðila vinnumarkaðarins sem falið verður að kanna hvort og þá með hvaða hætti sé unnt að tryggja að starfsmenn með lögheimili hér á landi sem eru að störfum erlendis fyrir dótturfyrirtæki íslenskra fyrirtækja geti viðhaldið réttindum í íslenska velferðarkerfinu.

Spurt var um viðbrögð við boði sem borist hefur frá vinnu- og félagsmálaráðuneyti Þýskalands, dags. 28. ágúst 2008. Samkvæmt erindinu var íslenskum stjórnvöldum og heildarsamtökum aðila vinnumarkaðarins boðið að senda fulltrúa á ráðstefnu í Hamborg dagana 15. og 16. desember 2008. Viðfangsefni ráðstefnunnar var að fjalla um fullgildingu og framkvæmd á samþykkt Alþjóðavinnuálastofnunarinnar nr. 186, um vinnuskilyrði farmanna. Um er að ræða Evrópuráðstefnu sem haldin er í samvinnu við Alþjóðavinnuálastofnunina. Fram kom að boðið hafi verið framsent samgönguráðuneytinu í byrjun september til afgreiðslu. Fulltrúi samgönguráðuneytisins kvaðst myndu kanna stöðu málsins.

Alþjóðasamþykktir nr. 81 og 129, um vinnuvernd.

Í skýrslu um starf ILO-nefndarinnar árin 2005, 2006 og 2007 kemur fram að nefndin hafi rætt um fullgildingu á alþjóðasamþykktum nr. 81 og 129, um vinnuvernd, í tengslum við samantekt á skýrslu um framkvæmd samþykktanna sem alþjóðavinnuálastofnanir óskaði eftir á grundvelli 19. gr. stofnskrár Alþjóðavinnuálastofnunarinnar. Eftir ítarlega umfjöllun samþykkti nefndin á 267. fundi sínum 15. nóvember 2007 að mæla með því við félagsmálaráðherra að fullgildi báðar samþykktirnar. Árið 2008 var unnið að undirbúningi fullgildingar af starfsmönnum félags- og tryggingamálaráðuneytis og utanríkisráðuneytis. Gert er ráð fyrir afhendingu fullgildingarskjala á fyrri hluta árs 2009.

Alþjóðasamþykkt nr. 187, um vinnuvernd.

ILO nefndin hefur á fundum sínum á árunum 2007 og 2008 fjallað um hugsanlega fullgildingu íslenskra stjórnvalda á samþykkt nr. 187, um vinnuvernd, meðal annars var farið yfir umsögn Vinnueftirlits ríkisins um málið. Meginniðurstaða Vinnueftirlitsins er sú að íslensk lög og reglur uppfylli ekki kröfur sem samþykktin geri um söfnun upplýsinga um vinnuslys og atvinnusjúkdóma. Fram kemur að ástæðan sé sú að ekki hafi verið sett reglugerð um að tilteknir atvinnusjúkdómar skuli slysatryggðir þrátt fyrir að slíkt sé heimilt í 5. mgr. 27. gr. laga um almannatryggingar. Þar af leiðandi liggja ekki fyrir hagtölur um atvinnusjúkdóma eins og krafist sé í samþykktinni. Vinnueftirlit ríkisins bendir í bréfi sínu á fleiri atriði þessu tengt. Á fundi nefndarinnar 19. mars 2008 var vakin athygli á bókun við kjarasamning Alþýðusambands Íslands og Samtaka atvinnulífsins sem var undirritaður 17. febrúar 2008. Þar kemur fram að samningsaðilar muni sameiginlega beita sér fyrir því að sett verði reglugerð um skráningu bótaskyldra atvinnusjúkdóma, sbr. 27. gr. laga um almannatryggingar, nr. 100/2007. Enn fremur kemur fram að samningsaðilar telja mikilvægt að efla rannsóknir og fyrirbyggjandi aðgerðir á sviði atvinnusjúkdóma á vettvangi Vinnueftirlits ríkisins. Nefndin hefur ekki lokið umfjöllun um þetta málefni.

d. Skýrsla félagsmálaráðherra um Alþjóðavinnuálastofningið í Genf.

Aðild að Alþjóðavinnuálastofnuninni fylgir sú skylda að kynna löggjafarsamkomu þær samþykktir sem Alþjóðavinnuálastofningin afgreiða. Á Íslandi er þetta ákvæði uppfyllt með þeim hætti að félagsmálaráðherra gefur Alþingi skýrslu um Alþjóðavinnuálastofningin. Í skýrslunum eru birtar í íslenskri þýðingu þær samþykktir, tilmæli og ályktanir sem þingin

afgreiða. Árið 2008 var haft samráð við ILO-nefndina um skýrslu félagsmálaráðherra um 96. Alþjóðavinnuálagið sem haldið var 30. maí til 15. júní 2006. Í skýrslunni er birt samþykkt nr. 188 og tilmæli nr. 199, um vinnu við fiskveiðar, sem getið er um hér að framan. Félags- og tryggingamálaráðherra lagði skýrsluna fyrir Alþingi 16. maí 2008.

e. Fundir og ráðstefnur.

Ráðstefna um Evrópurétt og samþykktir Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar.

Nefndin fjallaði á fundum sínum um ráðstefnu sem sænska ILO-nefndin og sænska vinnuálagaráðuneytið héldu í samvinnu við Alþjóðavinnuálagstofnunina og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins um Evrópurétt og samþykktir Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar. Ráðstefnan var liður í formennskuáætlun Svía í Norrænu ráðherranefndinni og var haldin í Stokkhólmi 18. apríl 2008.

Á ráðstefnunni var meðal annars fjallað um valdheimildir Evrópusambandsins til að hlutast til um skuldbindingar aðildarríkja Evrópusambandsins gagnvart alþjóðastofnunum eins og Alþjóðavinnuálagstofnuninni. Haldin voru erindi um það hvernig Evrópusambandið lítur á samþykktir ILO og öfugt. Meðal þeirra sem fluttu erindi á ráðstefnunni voru Kari Tapiola, aðstoðarforstjóri ILO, Rudi Delarue, sem fjallar um málefni Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar í framkvæmdastjórn Evrópusambandsins og Niklas Bruun, sem er sérfræðingur í málefnum ILO og félagsmálasáttmála Evrópuráðsins. Einnig voru flutt á ráðstefnunni ávörp af hálfu fulltrúa Norðurlanda- og Evrópusamtaka aðila vinnuálagarins. Gylfi Kristinsson sótti ráðstefnuna fyrir félags- og tryggingamálaráðuneytið en hún var haldin í tengslum við fund norrænu embættismannanefndarinnar um málefni atvinnulífsins.

Ráðstefna um áætlun Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um mannsæmandi vinnu.

Íslensku ILO-nefndinni var boðið að taka þátt í ráðstefnu sem haldin var á vegum norsku ILO-nefndarinnar og norskra stjórnvalda í samvinnu við Financial Times. Efni ráðstefnunnar var *Mannsæmandi vinna: Lykillinn að félagslegu réttlæti fyrir sanngjarna hnattvæðingu*. Ráðstefnan var haldin í Osló 5. september 2008. Á ráðstefnunni voru rædd áhrif alþjóðavæðingarinnar á vinnuálagið og hvernig samræmdur stuðningur við stefnu Alþjóðavinnuálagstofnunarinnar um mannsæmandi vinnu geti bætt stjórn efnahagsmála, stuðlað að fullri vinnu og skapað mannsæmandi vinnuskilyrði hvarvetna um heiminn. Meðal fyrirlesara voru Juan Somavia, forstjóri ILO, Pascal Lamy, forstjóri Alþjóðaviðskiptamálagstofnunarinnar, og Mary Robinson, fyrrum sérlegur fulltrúi Sameinuðu þjóðanna í mannréttindamálum. Ráðstefnustjóri var Quentin Peel, ritstjóri alþjóðamála í Financial Times. Hrafnhildur Stefánsdóttir sótti fundinn sem fulltrúi Samtaka atvinnulífsins.

Félagsmálasáttmáli Evrópu.

Í félags- og tryggingamálaráðuneytinu hefur verið unnið að undirbúningi þess að Ísland fullgildi endurskoðaða gerð félagsmálasáttmála Evrópu sem er frá árinu 1996. Árið 2008 var haft samráð við ILO-nefndina um íslenska þýðingu á sáttmálanum.